

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 2/2017
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 12 stycznia 2017 r.

RAPORT Z WIZYTACJI
(profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 16-17 maja 2018 r. na kierunku *Filologia*
prowadzonym
na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku

Warszawa, 2018

Spis treści

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu	4
1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej.....	4
1.2. Informacja o procesie oceny	4
2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku	5
3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej	7
4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej.....	9
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni.....	9
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1	9
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	15
Dobre praktyki	16
Zalecenia	16
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	16
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2.....	16
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	28
Dobre praktyki	29
Zalecenia	29
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	31
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3.....	31
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	35
Dobre praktyki	35
Zalecenia	36
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	36
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4.....	36
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	39
Dobre praktyki	39
Zalecenia	39
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia.....	40
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5.....	40
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	42
Dobre praktyki	42
Zalecenia	42
Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia	42
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6.....	42
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	45
Dobre praktyki	45

Zalecenia	45
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	45
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7.....	45
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	49
Dobre praktyki	49
Zalecenia	49
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia	49
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8.....	49
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	52
Dobre praktyki	52
Zalecenia	52
8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny.....	52
Załączniki:	54
Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia.....	54
Załącznik nr 2. Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego	56
Załącznik nr 3. Ocena wybranych prac etapowych i dyplomowych.....	60
Załącznik nr 4. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego).....	80
Załącznik nr 5. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy nie mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego).....	82
Załącznik nr 6. Wykaz modułów zajęć, których obsada zajęć jest nieprawidłowa	83
Załącznik nr 7. Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena	83

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu

1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Przewodnicząca: dr Agnieszka Janiak-Jasińska, członek PKA

członkowie:

1. prof. dr hab. Tadeusz Klimowicz, ekspert PKA
2. prof. dr hab. Wojciech Kalaga, ekspert PKA
3. prof. dr hab. Urszula Paprocka-Piotrowska, ekspert PKA
4. mgr Karolina Martyniak, ekspert ds. postępowania oceniającego
5. dr Grzegorz Konieczniak, ekspert ds. pracodawców
6. Julia Sobolewska, ekspert ds. studenckich

1.2. Informacja o procesie oceny

Ocena jakości kształcenia na kierunku *Filologia* prowadzonym przez Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2017/2018. PKA po raz trzeci oceniała jakość kształcenia na wizytowanym kierunku. Poprzednio Prezydium Komisji oceniło ją pozytywnie, choć sformułowało kilka zaleceń. (*Uchwała Nr 1000/2011 z dn. 24.11.2011r.; dot.: filologii angielskiej, filologii francuskiej, filologii rosyjskiej, filologii białoruskiej*). Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny, została opisana w punkcie 8 raportu.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego (ZO PKA) powstał po zapoznaniu się z informacjami, zawartymi w: przedłożonym przez Uczelnię raporcie samooceny, zintegrowanym systemie informacji o nauce i szkolnictwie wyższym POL-on, portalu MNiSW: www.wyberzstudia.nauka.gov.pl oraz na stronach internetowych Uczelni, Wydziału oraz Instytutów (dostęp w dn. 16-17.05.2018), a także na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac zaliczeniowych oraz dyplomowych, przeglądu infrastruktury dydaktycznej, jak również spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku i przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym pracodawcami.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku

Nazwa kierunku studiów	<i>Filologia</i>	
Poziom kształcenia (studia I stopnia/studia II stopnia/jednolite studia magisterskie)	I stopnia	
Profil kształcenia	ogólnoakademicki	
Forma studiów (stacjonarne/niestacjonarne)	stacjonarne	
Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek (w przypadku, gdy kierunek został przyporządkowany do więcej niż jednego obszaru kształcenia należy podać procentowy udział liczby punktów ECTS dla każdego z tych obszarów w liczbie punktów ECTS przewidzianej w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia)	obszar nauk humanistycznych	
Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku (zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 8 sierpnia 2011 w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz.U. 2011 nr 179 poz. 1065)	dziedzina nauk humanistycznych, dyscypliny: językoznawstwo oraz literaturoznawstwo	
Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia	studia stacjonarne: 3-letnie (6 semestrów), 180 ECTS	
Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów	1. filologia angielska, 2. filologia angielska z językiem niemieckim, 3. filologia rosyjska – dla rozpoczynających naukę języka rosyjskiego od podstaw, 4. filologia rosyjska – komunikacja językowa w sferze biznesu, 5. język angielski stosowany z hiszpańskim, 6. język angielski stosowany z językiem rosyjskim, 7. język francuski – nauka języka od podstaw, 8. język francuski (od podstaw) z angielskim – profil tłumaczeniowy, 9. język francuski stosowany z hiszpańskim – dla rozpoczynających naukę języka francuskiego od podstaw.	
Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów	licencjat	
Liczba nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego	28	
	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne
Liczba studentów kierunku	673	-
Liczba godzin zajęć wymagających	90-93 ECTS	-

bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów na studiach stacjonarnych	(2250-2332 godzin)	
--	---------------------------	--

Nazwa kierunku studiów	Filologia	
Poziom kształcenia (studia I stopnia/studia II stopnia/jednolite studia magisterskie)	II stopnia	
Profil kształcenia	ogólnoakademicki	
Forma studiów (stacjonarne/niestacjonarne)	stacjonarne	
Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek (w przypadku, gdy kierunek został przyporządkowany do więcej niż jednego obszaru kształcenia należy podać procentowy udział liczby punktów ECTS dla każdego z tych obszarów w liczbie punktów ECTS przewidzianej w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia)	obszar nauk humanistycznych	
Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku (zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 8 sierpnia 2011 w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz.U. 2011 nr 179 poz. 1065)	dziedzina nauk humanistycznych, dyscypliny: językoznawstwo oraz literaturoznawstwo	
Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia	studia stacjonarne: 2-letnie (4 semestry), 120 ECTS	
Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów	1. filologia angielska, 2. filologia angielska z elementami translatoryki, 3. filologia rosyjska – przekładoznawstwo.	
Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów	magister	
Liczba nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego	21	
	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne
Liczba studentów kierunku	226	-
Liczba godzin zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów na studiach stacjonarnych	61-64 ECTS (1530-1606 godzin)	-

3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium ¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadawalająca / Częściowa / Negatywna
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	Zadawalająca
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	Zadawalająca
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	Zadawalająca
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	W pełni
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	W pełni
Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia	W pełni
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	W pełni
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągania efektów kształcenia	W pełni

Po zapoznaniu się z odpowiedzią Uniwersytetu w Białymstoku na raport powizytacyjny i w wyniku analizy załączonych do niej dokumentów ZO PKA postanowił podnieść oceny w dwóch kryteriach: 1 - Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni oraz 2 - Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia z „Zadawalającej” do „W pełni”.

Niezwłocznie po zakończeniu wizytacji jednostka podjęła bowiem działania naprawcze zmierzające do usunięcia kluczowych nieprawidłowości wskazanych przez ZO PKA podczas rozmów z władzami Wydziału i Uczelni. W kryterium 1 były one związane z kształceniem przygotowującym do zawodu nauczyciela. Decyzją Rady Wydziału Filologicznego z dn. 28.06.2018 od roku akademickiego 2018/2019 jest ono oferowane studentom w postaci bloku zajęć nadobowiązkowych, poza obowiązkowym programem studiów. Odpowiedzialnym za jego projektowanie i realizację uczyniono jednostkę ogólnouniwersytecką - Centrum Edukacji Ustawicznej. Oferta CEU adresowana jest do studentów II stopnia studiów stacjonarnych, a program kształcenia zgodny z wymaganiami sformułowanymi w Rozporządzeniu MNiSW z 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela. Jednostka skorygowała też zgodnie z w/w rozporządzeniem program kształcenia obowiązujący studentów studiów I stopnia, którzy rozpoczęli kształcenie przed rokiem akademickim 2018/2019. W efekcie podjętych i wdrożonych decyzji zalecenia ZO PKA w kryterium 1 uznać należy za zrealizowane.

W odniesieniu do Kryterium 2 jednostka podjęła bezpośrednie działania naprawcze dotyczące dwóch najistotniejszych zastrzeżeń ZO, tj. liczebności grup na zajęciach PNJO oraz różnic w projektowaniu programów nauczania przez dwa instytuty prowadzące kierunek. Decyzją Rady

¹ W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

Wydziału Filologicznego z dn. 28.06.2018 wszystkie zajęcia z praktycznej nauki języków obcych zmieniono z ćwiczeń na zajęcia laboratoryjne (grupy min. 12-osobowe); nadto władze uczelni wyraziły także zgodę na zmniejszenie pozostałych grup ćwiczeniowych w stosunku do wymogów określonych w uchwale Senatu nr. 2052. W celu ujednolicenia systemu projektowania programów nauczania oraz opisu efektów kształcenia na kierunku podjęto decyzję o połączeniu dydaktycznych zespołów kierunkowych Instytutu Neofilologii i Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej w jeden wspólny organ, którego zadaniem jest wypracowanie wspólnej formuły i ujednolicenie programów kształcenia. Pozostałe zalecenia ZO dotyczące organizacji zajęć i praktyk zawodowych pozostają w mocy. Podjęte działania naprawcze pozwalają stwierdzić, że kluczowe zalecenia sformułowane przez ZO PKA w kryterium 2 zostały wykonane.

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium² Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca/ Częściowa / Negatywna
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	Zadowalająca
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	Zadowalająca

² W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni

1.1. Koncepcja kształcenia

1.2. Badania naukowe w dziedzinie / dziedzinach nauki / sztuki związanej / związanych z kierunkiem studiów

1.3. Efekty kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1

1.1

Powiązanie koncepcji kształcenia z misją uczelni (przyjętej *Uchwałą nr 1645 Senatu UwB z dnia 17 grudnia 2014 r*) w wymiarze ogólnym polega na łączeniu procesu i treści dydaktycznych z prowadzeniem badań naukowych, kształceniu kadry naukowo-badawczej oraz wykwalifikowanych elit regionu oraz wyposażaniu studentów w wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne odpowiadające potrzebom rynku pracy.

Analiza dokumentacji oraz rozmowy przeprowadzone z władzami uczelni i wydziału w toku wizytacji wskazują, iż koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku wpisuje się zarówno w misję uczelni, jak i Wydziału Filologicznego prowadzącego kierunek *Filologia*. Wydział określił swoją misję i strategię w dokumencie, który umieszczony jest w widocznym miejscu na stronie internetowej Wydziału.

Bardziej szczegółowo powiązana jest koncepcja kształcenia z misją Wydziału, którego specyfika wynika z geo-kulturowego położenia uczelni. Specyfika ta obejmuje 3 aspekty: nacisk na dialog między kulturami uwzględniony w koncepcji kształcenia (filologia rosyjska), językowe i kulturowe badania transgraniczne, przekładające się w znacznej części na dydaktykę oraz nacisk na umiejętności umożliwiające funkcjonowanie w świecie migracji i wzmożonych kontaktów interkulturowych (dotyczy wszystkich filologii).

Podstawowe informacje o koncepcji kształcenia na kierunku *Filologia* zawarte są w dwóch załącznikach pt. „Efekty kształcenia dla kierunku Filologia” z 2012 roku opracowanych osobno dla pierwszego i drugiego poziomu studiów, na podstawie których tworzone były poszczególne specjalności (ostatnie programy uchwalono na posiedzeniu Rady Wydziału w maju 2017 roku): *Filologia rosyjska – przekładoznawstwo*; *Filologia rosyjska – oferta dla kandydatów rozpoczynających naukę języka rosyjskiego od podstaw*; *Filologia rosyjska – oferta dla kandydatów ze znajomością języka rosyjskiego*; *Filologia rosyjska – komunikacja językowa w sferze biznesu*; *Filologia angielska*; *Filologia francuska – nauka języka od podstaw*; *Filologia angielska z językiem hiszpańskim*; *Filologia angielska z językiem niemieckim*; *Filologia angielska z językiem rosyjskim*; *Język francuski stosowany z hiszpańskim* (oferta edukacyjna dla kandydatów rozpoczynających naukę j. francuskiego od podstaw); *Filologia angielska z elementami translatoryki*; *Język francuski (od podstaw) z angielskim – profil tłumaczeniowy*). Różnorodna oferta specjalności w ramach ocenianego kierunku pokazuje ukierunkowanie koncepcji kształcenia przede wszystkim na takie potrzeby na rynku pracy, jak: tłumaczenia, konieczność zatrudniania osób ze znajomością dwóch języków obcych z jednym wiodącym (poziom C1 na pierwszym stopniu), znajomość i umiejętność stosowania

języka lub języków w biznesie. Wiedza i umiejętności nabyte podczas studiów I stopnia powinny pozwolić absolwentowi na „podjęcie pracy w instytucjach oświaty, administracji państwowej i kultury (w wydawnictwach, redakcjach czasopism, środkach masowego przekazu, turystyce i sektorze usług, etc.), wszędzie tam gdzie wymagana jest dobra znajomość języka i kultury, jak również w szkołach podstawowych i gimnazjach – po ukończeniu specjalności nauczycielskiej (zgodnie ze standardami kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela w ramach kursu prowadzonego przez Centrum Edukacji Nauczycielskiej UwB)”. Po studiach II stopnia – w zależności od wybranej specjalności – absolwent powinien być gotowy do podejmowania wyzwań zawodowych „w instytucjach kultury, administracji państwowej, oświaty, w wydawnictwach, redakcjach czasopism, środkach masowego przekazu, w instytucjach kulturalnych i badawczych oraz w sektorze usług wymagających zaawansowanej znajomości języków i kultur.” Jeśli ukończy specjalność nauczycielską, oferowaną przez uniwersyteckie Centrum Edukacji Ustawicznej we współpracy z Wydziałem „może również wykonywać zawód nauczyciela języka obcego”. O ile zasadne jest wskazywanie sektora szeroko pojętych usług edukacyjnych i kulturalnych jako potencjalnego miejsca zatrudnienia absolwentów *Filologii*, to deklaracja możliwości podjęcia pracy w zawodzie nauczyciela gimnazjalnego już po studiach I stopnia wprowadza kandydatów na studia i studentów w błąd. Takie założenie jest bowiem niezgodne z Rozporządzeniem MNiSW z 17 stycznia 2012 r. w *sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela*, które wyraźnie wskazuje, że „kształcenie na studiach pierwszego stopnia obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia (...) – do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek.” Koncepcja kształcenia przyszłych nauczycieli języków obcych powinna zakładać zatem przygotowanie do nauczania w przedszkolu i w szkole podstawowej na studiach I stopnia i możliwość kontynuowania tego kształcenia na studiach II stopnia przygotowujących do nauczania w gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej, a po likwidacji gimnazjów – do wszystkich typów szkół ponadpodstawowych. Zgodnie z przyjętą na Uniwersytecie w Białymstoku koncepcją kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela Wydział Filologiczny odpowiedzialny jest za kształcenie w zakresie obowiązkowych Modułów 1 i 3 czyli za przygotowanie merytoryczne i przygotowanie w zakresie dydaktycznym. O zawartości Modułu 2 (przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym) decyduje Centrum Edukacji Ustawicznej. Z analizy dokumentów oraz rozmów przeprowadzonych przez ZO PKA słaby kontakt jednostki centralnej z wydziałem oraz ścisła koncentracja obu podmiotów na realizacji wyłącznie własnego zadania nie sprzyja spójności kształcenia nauczycielskiego, utrudnia także monitorowanie jakości całej ścieżki przygotowującej studentów do podjęcia pracy w zawodzie nauczyciela.

Udział interesariuszy zewnętrznych w kształtowaniu koncepcji kształcenia został m. in. uwzględniony w *Uchwale nr 1749 Senatu UwB w Białymstoku z dnia 27 maja 2015 r.* w powiązaniu z dostosowywaniem efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych do potrzeb rynku pracy. Analiza dokumentacji (m.in. protokołów ze spotkań z interesariuszami zewnętrznymi) oraz rozmowy z władzami uczelni i pracodawcami pozwalają stwierdzić, iż udział interesariuszy zewnętrznych w kształtowaniu koncepcji kształcenia i programu kształcenia jest właściwy. Jednostka efektywnie rozwija i zacieśnia

współpracę z otoczeniem gospodarczym, co uwidacznia się w udziale podmiotów gospodarczych w projektowaniu koncepcji nowych i kształtowaniu istniejących specjalności w ramach kierunku *Filologia*. Dowody istnienia takiej współpracy stanowią dostępne w dokumentacji opinie podmiotów funkcjonujących w otoczeniu społeczno-gospodarczym na temat nowych specjalności. Należy uznać, iż jednostka spełniła wymóg udziału interesariuszy zewnętrznych w tworzeniu nowych specjalności i ich programów. Co więcej, w przedstawionych opiniach często uwzględniono uzasadnienie dla tworzonej specjalności z perspektywy opiniodawcy i jego doświadczenia na rynku pracy oraz wskazano miejsca, w których program specjalności powinien zostać zmieniony (np. prośba Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej o „uwzględnienie problematyki granicznej” w programach specjalności *Filologia angielska* i *Język angielski stosowany z językiem rosyjskim* i położenie większego nacisku na nauczanie słownictwa specjalistycznego).

Jak wykazały rozmowy przeprowadzone na Wydziale oraz lektura wewnętrznych aktów prawnych Uczelni, udział interesariuszy wewnętrznych w kształtowaniu i rozwoju koncepcji kształcenia jest realizowany właściwie. Studenci i nauczyciele akademicy mają wpływ na kształtowanie programów nauczania. Tak np. w wyniku rozmów przeprowadzonych ze studentami III roku studiów I stopnia w czasie corocznego spotkania informacyjnego, na którym prezentowano program studiów II stopnia oferowanych przez Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej zainicjowano powstanie nowej specjalności (plany i programy zatwierdzone na RW 10.02. 2015) i w efekcie specjalność *Filologia rosyjska – przekładoznawstwo* funkcjonuje od roku akademickiego 2015/2016. Na skutek wniosków studenckich o umożliwienie kształcenia w zakresie translatoryki na studiach II stopnia przyjęty został program nowej specjalności: *Filologia angielska z elementami translatoryki*. Na studiach I stopnia na wszystkich specjalnościach filologii angielskiej z drugim językiem (rosyjskim, niemieckim, hiszpańskim) uwzględniono postulat studentów podziału przedmiotu *Historia literatury anglojęzycznej* na dwa przedmioty: *Historię literatury angielskiej* i *Historię literatury amerykańskiej*, na wzór rozwiązania obowiązującego na *Filologii angielskiej*. Ułatwiło to studentom przyswajanie dość obszernego materiału, doprowadziło także do ujednolicenia nauczania historii literatury anglojęzycznej na wszystkich specjalnościach związanych z nauką języka angielskiego. W rezultacie sugestii studentów zgłaszanych promotorom w roku akademickim 2016/2017 na *Filologii rosyjskiej* wprowadzono do programu studiów na obu poziomach nowe przedmioty: *Podstawy leksykologii*, *Podstawy stylistyki* na studiach I stopnia oraz *Pragmatyka i semantyka dyskursu w języku rosyjskim* i *Nowe technologie w doskonaleniu językowym* na studiach II stopnia. Propozycja studentów wynikała z ich zainteresowań badawczych. Uczestnicy językoznawczych seminariów licencjackich i magisterskich wykazywali chęć przeprowadzenia badań współczesnej leksyki rosyjskiej w obrębie konkretnego dyskursu i zauważali brak przedmiotów, które dawałyby solidne teoretyczne podstawy do przeprowadzenia tych analiz.

W Instytucie Neofilologii w reakcji na oczekiwania kandydatów uruchomiono nowe specjalności na filologiach francuskich, umożliwiające naukę języka od podstaw oraz opracowano programy zapewniające studentom uzyskanie umiejętności w zakresie dwóch języków obcych; uruchomiono także studia II stopnia na dwóch specjalnościach (*Filologia angielska* i *Filologia angielska z elementami translatoryki*), natomiast w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej uruchomiono studia I stopnia na specjalności *Filologia rosyjska* –

komunikacja językowa w sferze biznesu i studia II stopnia na specjalności *Filologia rosyjska – przekładoznawstwo*. Na *Filologii angielskiej* na studiach I stopnia, pod wpływem sugestii pracowników i studentów, zwiększono liczbę ćwiczeń i konwersatoriów kosztem wykładów. Na wniosek Pracowni Glottodydaktyki dokonano zmian godzinowych na studiach I stopnia na *Filologii angielskiej*, wprowadzono zajęcia *PNJA – konwersacja*, prowadzone głównie przez rodzimych użytkowników języka oraz moduły doskonalenia językowego; na studiach II stopnia zmieniono skład przedmiotów wchodzących w *PNJA*.

W odniesieniu do koncepcji kształcenia należy dodać, iż w ramach Sieci Uniwersytetów Pogranicza – do której należy uczelnia – Wydział Filologiczny oraz wizytowany kierunek wymieniają doświadczenia w sferze nauki i dydaktyki uniwersyteckiej oraz mają możliwość korzystania z wzorców krajowych i międzynarodowych, a jednocześnie – jak deklaruje misja i strategia Wydziału – możliwość „konfrontacji odmiennych punktów widzenia na przeszłość i drogi rozwoju tej części Europy”. Wpływ na koncepcję kształcenia i jej rozwój ma także wymiana doświadczeń instytucjonalnych w ramach podjętej współpracy z analogicznymi instytutami w Grodnie i Baranowiczach oraz doświadczenia indywidualne nauczycieli akademickich zdobyte w rezultacie wyjazdów zagranicznych, np. w sferze kreowania i modyfikowania programu kształcenia, nauczania na odległość i organizowania tzw. webinarów.

1.2

Badania naukowe na ocenianym kierunku mieszczą się w obszarze i dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinach językoznawstwo i literaturoznawstwo, przy czym badania literaturoznawcze, zgodnie z panującą ogólnie w literaturoznawstwie tendencją, mają często charakter interdyscyplinarny i łączą się z badaniami kulturoznawczymi. W ostatnich latach efektywność prowadzonych badań udokumentowana została awansami naukowymi (6 habilitacji i 10 doktoratów) oraz oceną A, uzyskaną przez wydział podczas ostatniej parametryzacji (poprzednio B). Na uczelni działają punktowane periodyki naukowe ściśle związane z ocenianym kierunkiem („*Studia Wschodniosłowiańskie*” – 10 pkt., „*Linguodidactica*” – 9 pkt., „*Crossroads*” – 6 pkt., „*Białorutenistyka Białostocka*” – 6 pkt.).

Badania prowadzone w jednostce mają dwojaki charakter. W zakresie filologii wschodniosłowiańskiej są to przede wszystkim badania w znacznej mierze powiązane z transgranicznym położeniem uczelni i skupiają się na kulturowej specyfice regionu, zarówno z perspektywy historycznej, jak i współczesnej. Przykładowe kierunki takich badań to m. in. *Języki ruskie w rozwoju historycznym i kontakcie z polszczyzną*; *Słownictwo i nazewnictwo języków wschodniosłowiańskich i języka polskiego w ujęciu strukturalnym, pragmatycznym i kulturowym*; *Aksjologiczno-estetyczne modele w literaturach wschodniosłowiańskich XX-XXI wieku*; *Literatura białoruska w aspekcie historycznym i teoretycznym od XI wieku do czasów najnowszych w kontekście literatur europejskich*; *Literatura białoruska w powiązaniu z literaturą polską*; *Twórczość Białorusinów polskich*; *Języki słowiańskie w badaniach diachronicznych*; *Dyskurs w kontekście komunikacji i edukacji międzykulturowej*; *Języki i gwary wschodniosłowiańskie – historia i współczesność*. Badania anglistyczne i frankofońskie mają charakter bardziej ogólny, co wynika z ich ukierunkowania na literaturę, kulturę i języki Zachodu. Jednak i tutaj w tematach badawczych poruszana jest problematyka międzykulturowości, np. *Regionalizm, etniczność i marginalność jako wybrane aspekty*

literatury i kultury amerykańskiej XX i XXI wieku; Poetyka doświadczania odmienności; Literatura i sztuka francuskiego obszaru językowego wobec współczesnych problemów kulturowych.

Należy podkreślić, iż znaczna część przeprowadzonych wcześniej i aktualnie prowadzonych badań znajduje odzwierciedlenie w ewolucji koncepcji kształcenia i w programie kształcenia. W rezultacie tych badań wprowadzono do programu nowe kursy, np. *Leksykologię rosyjską* (badania prowadzone były przez nauczycieli akademickich i studentów), *Semantykę i pragmatykę dyskursu* oraz utworzono specjalizację *Translatoryka*. Badania kulturoznawcze i przekładoznawcze w znacznej mierze zadecydowały o kształcie programu nauczania przedmiotów z nimi związanych, np. badania nad międzykulturowością zostały wykorzystane w programie *Metodyki nauczania*). Wpływ badań interdyscyplinarnych (literaturoznawczo-kulturoznawczych) dostrzegalny jest także w doborze treści poszczególnych kursów, np. *Wiedza o Wielkiej Brytanii, Kultura i historia Wielkiej Brytanii – wybrane zagadnienia, Kultura krajów anglojęzycznych*. W dużym stopniu badania prowadzone przez nauczycieli akademickich znajdują odzwierciedlenie w prowadzonych przez nich seminariach licencjackich i magisterskich oraz autorskich wykładach, np. prowadzone zespołowo terenowe badania onomastyczne oraz empiryczne badania języka dzieci. Również badania indywidualne pracowników – w zakresie językoznawstwa kognitywnego, hermeneutyki, *French Theory* i generyczności – znajdują bezpośrednie zastosowanie w kształtowanych przez nich i prowadzonych zajęciach specjalizacyjnych.

1.3

Kierunkowe efekty kształcenia zarówno dla studiów I, jak i II stopnia o profilu ogólnoakademickim sformułowane zostały w odniesieniu do obszarowych efektów kształcenia dla obszaru nauk humanistycznych i są z nimi spójne. Są także spójne z opisem efektów kształcenia dla – odpowiednio – 6-go i 7-go poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji, choć w Raporcie Samooceny brak wyraźnego odniesienia do PRK.

W zbiorze efektów kształcenia dla I poziomu studiów uwzględniono przygotowanie studentów do prowadzenia badań, natomiast w efektach kształcenia dla II stopnia studiów - efekty związane z pogłębioną lub szczegółową wiedzą i umiejętnościami, które pozwalają na podejmowanie działań badawczych, np. K_W03 – „Ma szczegółową i pogłębioną wiedzę na temat związku nauk filologicznych z innymi dyscyplinami i dziedzinami naukowymi, pozwalającą na łączenie perspektyw właściwych dla różnych dyscyplin naukowych”; K_W04 – „Wykazuje szczegółową wiedzę przedmiotową, metodologiczną i metodyczną w wybranym zakresie językoznawstwa, literaturoznawstwa, kulturoznawstwa oraz wiedzy o akwizycji i nauce języków obcych”; K_W05 – „Ma szczegółową wiedzę o współczesnych kierunkach rozwoju i szkołach badawczych z dziedziny nauk filologicznych”; K_W08 – „Ma pogłębioną wiedzę na temat złożonej natury języka oraz jego historycznej zmienności”; K_U03 – „Posiada pogłębione umiejętności analityczno-badawcze, umie dokonywać syntezy różnych idei i poglądów, dobierać i stosować metody i narzędzia, pozwalające na opracowanie własnych wyników badawczych”; K_U04 – „Potrafi opracować i zaprezentować wyniki swoich badań, których celem jest rozwiązywanie złożonych problemów naukowych z zakresu językoznawstwa, literaturoznawstwa, kulturoznawstwa oraz wiedzy o akwizycji i nauce

języków obcych”; K_U05 – „Umie indywidualnie zdobywać wiedzę i poszerzać swoje umiejętności analityczno-badawcze oraz samodzielnie podejmować działania, których celem jest rozwój i kierowanie własną karierą zawodową”.

Jak wskazuje analiza kart przedmiotów na studiach zarówno I, jak i II stopnia, określone w nich efekty kształcenia są spójne z efektami kształcenia określonymi dla kierunku i możliwe do realizacji, z zastrzeżeniami dotyczącymi poziomu C2 języka głównego (zob. niżej). W niektórych przypadkach (np. *Praktyczne nauczanie języka*), przypisano przedmiotom składowym nadmierną liczbę efektów, na co Zespół Oceniający PKA zwrócił uwagę władz jednostki w toku wizytacji i z czym, po analizie, zgodził się zespół przygotowujący Raport Samooceny.

Generalnie należy stwierdzić, iż kierunkowe efekty kształcenia zdefiniowane dla ocenianego kierunku na pierwszym i drugim stopniu zawierają umiejętności i kompetencje społeczne, których osiągnięcie pozwala na praktyczne wykorzystanie wiedzy na rynku pracy. Dla studiów pierwszego stopnia, zdefiniowano 14 efektów kierunkowych z zakresu wiedzy, 14 z zakresu umiejętności i 10 z zakresu kompetencji społecznych. Zgodnie z założeniami profilu ogólnoakademickiego, przeważająca większość efektów dotyczy zdobywania wiedzy i umiejętności pozwalających na rozwój naukowy w zakresie języków, literatury i kultury danego obszaru. W programie zdefiniowano także efekty, które bezpośrednio wiążą się z przygotowaniem studentów do podjęcia pracy zawodowej. Efekt K_U08 dotyczy ogólnej umiejętności posługiwania się językiem obcym: „Potrafi biegle posługiwać się językiem wybranej specjalności w mowie i w piśmie na poziomie C1 wg Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (Common European Framework of Reference for Languages)”; podobnie efekt K_U09: „Potrafi porozumiewać się z wykorzystaniem różnych technik komunikacyjnych w zakresie wybranej specjalizacji w języku polskim i języku obcym”. Efekty kierunkowe K_U11 oraz K_U12 zakładają rozwijanie umiejętności tworzenia tekstów pisemnych i wystąpień ustnych w języku specjalnościowym. Uwzględniono również efekty związane z zapotrzebowaniem rynku pracy na tłumaczy – „Potrafi tłumaczyć ustnie i pisemnie proste teksty (również specjalistyczne)” (K_U14), a także na pracowników posługujących się popularnymi programami komputerowymi: „Potrafi posługiwać się podstawowymi programami komputerowymi (edytor tekstu, arkusze kalkulacyjne, programy do tworzenia prezentacji itp.) dla realizowania zadań i rozwiązywania problemów związanych z posiadanym wykształceniem” (K_U10). Opis kompetencji społecznych zawiera te, które mogą okazać się kluczowe lub przydatne na rynku pracy, na przykład K_K02: „Potrafi kierować małym zespołem, przyjmując odpowiedzialność za efekty jego pracy” lub K_K06: „Identyfikuje i właściwie rozstrzyga problemy związane z wykonywaniem zawodu”. Uwzględniono również takie kompetencje społeczne, które dotyczą etyki w pracy zawodowej (K_K05), wrażliwości kulturowej (K_K07) i tolerancji (K_K08). Na szczególną uwagę zasługuje ostatni efekt z zakresu kompetencji społecznych, który wskazuje na wielokulturową specyfikę środowiska, w której będzie pracował przyszły absolwent: K_K10 - „Potrafi prawidłowo funkcjonować w zróżnicowanym (także międzynarodowym) otoczeniu społeczno-kulturowym i zawodowym”.

Praktykom zawodowym (z wyłączeniem praktyk nauczycielskich) na studiach I stopnia przypisano właściwe efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, których osiągnięcie jest realnie możliwe w toku odbywania praktyk, np. w zakresie wiedzy: „Zna i rozumie podstawowe pojęcia i zasady z zakresu ochrony prawa

autorskiego oraz własności intelektualnej”, w zakresie umiejętności: „Stosuje zdobytą wiedzę językową w sytuacjach zawodowych; Posiada umiejętności zawodowe związane z miejscem odbywania praktyk”, „Potrafi porozumiewać się w języku obcym w sytuacjach zawodowych” i w zakresie kompetencji społecznych: „Uczestniczy w pracy zespołowej w sytuacji zawodowej”; „Potrafi szybko i samodzielnie podejmować konkretne decyzje w sytuacjach związanych z pracą zawodową”; „Ma świadomość podnoszenia swoich kwalifikacji i samokształcenia”; „Potrafi prawidłowo określić najistotniejsze czynności podczas realizacji powierzonego zadania”.

Efekty kierunkowe przypisane do studiów II stopnia dowodzą, że w kołepcji kierunku studia magisterskie służą przede wszystkim rozwijaniu u studentów umiejętności (13 efektów), następnie wiedzy (10 efektów) oraz kompetencji społecznych (5) niezbędnych do prowadzenia badań i aktywności zawodowej. Z perspektywy potrzeb rynku pracy, kluczowe są te efekty, które dotyczą umiejętności posługiwania się językiem obcym na poziomie C2 (K_U01), co zakłada, że każdy absolwent, który otrzyma dyplom ukończenia studiów, powinien cechować się znajomością języka na poziomie jego rodzimego użytkownika oraz zaawansowanych umiejętności tłumaczenia (K_U13): „Potrafi tłumaczyć ustnie i pisemnie różnego rodzaju teksty (również specjalistyczne)”. Zapis dotyczący kompetencji językowych absolwenta na poziomie C2 w zestawieniu z zasadami rekrutacji na studia II stopnia budzi jednak wątpliwości dotyczące realnej możliwości osiągnięcia tego poziomu przez każdego studenta. W przypadku efektów z zakresu kompetencji społecznych, aspekt zawodowy uwidacznia się najwyraźniej w K_K03: student „wykazuje aktywność w podejmowaniu działań profesjonalnych samodzielnie i zespołowo”. Na uwagę zasługuje również efekt, który bierze pod uwagę lokalne środowisko przyszłych absolwentów (a nie tylko specyfikę obszaru językowego w ramach studiowanej specjalności): „Aktywnie uczestniczy w działaniach na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego regionu, współtworząc płaszczyznę tolerancji i współpracy w warunkach zróżnicowanego kulturowo i religijnie społeczeństwa Podlasia, Polski i Europy, stymulując i popularyzując te idee” (K_K04). Wyżej przedstawiona analiza pozwala stwierdzić, że z perspektywy umiejętności i kompetencji potrzebnych i przydatnych tak w prowadzeniu badań, jak i na rynku pracy, zdefiniowane efekty kształcenia odpowiadają profilowi ogólnoakademickiemu.

Kształcenie przygotowujące do zawodu nauczyciela jest na Wydziale Filologicznym ofertą dodatkową, poza obligatoryjnym programem studiów. Stąd kierunkowe efekty kształcenia nie odnoszą się wprost do efektów ogólnych sformułowanych w Rozporządzeniu MNiSW z 17 stycznia 2012 r. w *sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela*. Gwarantują natomiast każdemu studentowi zdobycie podstawowej na studiach I stopnia, a na studiach II stopnia – pogłębionej wiedzy o akwizycji języka obcego oraz poznanie i doskonalenie umiejętności przydatnych w nauczaniu języków obcych, a więc wiedzy i umiejętności będących punktem wyjścia dla kształcenia specjalistycznego w zakresie metodyki nauczania języków obcych, nieobligatoryjnego, oferowanego wyłącznie studentom chętnym. Wobec braku odrębnych efektów kształcenia zdefiniowanych dla specjalizacji nauczycielskiej oraz sylabusów większości przedmiotów oferowanych w jej ramach nie sposób stwierdzić, czy efekty kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela są zgodne z w/w rozporządzeniem. Ani efekty kształcenia sformułowane dla przedmiotu prowadzonego przez WF – Metodyka nauczania języka

angielskiego/rosyjskiego/francuskiego, ani efekty kształcenia przypisane praktykom nauczycielskim nie odnoszą się do etapów edukacyjnych, do czego obliguje treść rozporządzenia.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Koncepcja kształcenia powiązana jest w sposób właściwy z misją i strategią uczelni oraz z misją Wydziału Filologicznego. Plany rozwoju koncepcji kształcenia uwzględniają postęp w dyscyplinach, z których kierunek się wywodzi, tj. w językoznawstwie i literaturoznawstwie oraz związanych z nimi obszarach interdyscyplinarnych. W znacznej mierze koncepcja kształcenia i jej rozwój stymulowane są badaniami językoznawczymi, literaturo- i kulturoznawczymi prowadzonymi na kierunku; problematyka tych badań zgodna jest z zakresem dziedziny badań humanistycznych oraz wspomnianych wyżej dyscyplin. Wyniki realizowanych w jednostce badań mają bezpośredni wpływ na kształtowanie i rozwój koncepcji kształcenia oraz na program kształcenia, szczególnie odniesieniu do zajęć autorskich (seminaria, wykłady). Problematyka badań i jej różnorodność w przełożeniu na proces dydaktyczny umożliwia osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, szczególnie w zakresie przygotowania do pracy badawczej na poziomie studiów I stopnia oraz w zakresie uzyskania pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych potrzebnych w działalności badawczej na poziomie studiów II stopnia.

Oryginalne w koncepcji kształcenia jest uwzględnienie problematyki wiążącej się z geokulturowym usytuowaniem jednostki. W ograniczonym, ale dostatecznym stopniu – w ramach Sieci Uniwersytetów Pogranicza oraz współpracy z instytutami w Grodnie i Baranowiczach – jednostka wykorzystuje wzorce krajowe i międzynarodowe. Ograniczony, ale efektywny wpływ na koncepcję kształcenia ma również umiędzynarodowienie procesu kształcenia w postaci wizyt zagranicznych wykładowców oraz indywidualnych doświadczeń nauczycieli akademickich zdobytych w rezultacie wyjazdów zagranicznych. Dobrą stroną jest udział interesariuszy zewnętrznych (pracodawców) w kształtowaniu koncepcji i programu kształcenia oraz wyraźny i udokumentowany wpływ interesariuszy wewnętrznych (nauczycieli akademickich i studentów) na koncepcję kształcenia i jej rozwój. Słabą stroną jest brak systematycznej współpracy z opiniodawcami już po uruchomieniu specjalności w zakresie korekt na etapie modułów i przedmiotów (np. konsultowanie sylabusów poszczególnych przedmiotów z pracodawcami). W koncepcji kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela błędnie i niezgodnie z obowiązującymi przepisami założono możliwość przygotowania studentów do pracy w szkołach ponadpodstawowych już na studiach I stopnia.

Zdefiniowane dla kierunku *Filologia* efekty kształcenia są spójne z efektami kształcenia określonymi dla obszaru nauk humanistycznych oraz z opisem efektów kształcenia dla 6-go i 7-go poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji. Zakładane efekty kształcenia uwzględniają potrzeby rynku pracy i specyfikę obszaru geograficznego i kulturowego, w którym będą funkcjonować przyszli absolwenci. Jednocześnie opis zakładanych efektów kształcenia zarówno dla studiów I, jak i II stopnia jest właściwy dla profilu ogólnoakademickiego. Na I stopniu studiów efekty kształcenia ukierunkowane są m. in. na przygotowanie do pracy badawczej, a na stopniu II na zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy i umiejętności badawczych oraz kompetencji społecznych potrzebnych do komunikacji naukowej i działalności badawczej. Efekty

kształcenia zdefiniowane dla przedmiotów oferowanych przez Wydział w ramach specjalizacji nauczycielskiej nie uwzględniają specyfiki etapów edukacyjnych, są więc niezgodne z wytycznymi sformułowanymi w Rozporządzeniu MNiSW z 17 stycznia 2012 r. o *standardach kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela*. Brak efektów kształcenia sformułowanych dla całej specjalizacji nauczycielskiej oraz sylabusów pozostałych przedmiotów przewidzianych programem tej specjalizacji uniemożliwia stwierdzenie, czy efekty prowadzonego przez WF i CEU kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela są zgodne z efektami określonymi w w/w rozporządzeniu.

Dobre praktyki

-

Zalecenia

- Zaleca się, aby wyraźnie i zgodnie z obowiązującym prawem w dokumentach opisujących koncepcję kształcenia zdefiniowano uprawnienia nauczycielskie, jakie nabyć można w wyniku kształcenia na studiach I i II stopnia.
- Należy skoordynować działania CEU i Wydziału Filologicznego w zakresie przygotowania studentów do pracy w zawodzie nauczyciela w celu uspołnienienia oferty dydaktycznej prowadzącej do uzyskania uprawnień do wykonywania zawodu nauczyciela.
- Należy sformułować efekty kształcenia dla specjalizacji nauczycielskiej zgodne z efektami sformułowanymi w Rozporządzeniu MNiSW z 17 stycznia 2012 r. o *standardach kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela*.
- Należy skorygować efekty kształcenia zdefiniowane dla przedmiotów prowadzonych przez wydział w ramach specjalizacji nauczycielskiej tak, by uwzględniały specyfikę uczenia na danym etapie edukacyjnym.

Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

2.1 Program i plan studiów - dobór treści i metod kształcenia

2.2 Skuteczność osiągania zakładanych efektów kształcenia

2.3 Rekrutacja kandydatów, zaliczanie etapów studiów, dyplomowanie, uznawanie efektów kształcenia oraz potwierdzanie efektów uczenia się

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2

2.1

Szczegółowa analiza programu studiów i kart przedmiotów wskazuje, iż realizowany na kierunku program studiów zarówno I, jak i II stopnia, umożliwia osiągnięcie efektów kształcenia oraz realizację poszczególnych treści kształcenia w przewidzianym czasie studiów, z zastrzeżeniem, iż – w przypadku praktycznej znajomości języka kierunkowego – kandydaci reprezentują (lub dzięki kursom wyrównawczym – uzyskują) odpowiedni poziom znajomości języka od pierwszego roku studiów (zob. uwagi niżej 2.3). Nakład pracy mierzony liczbą

punktów ECTS przyporządkowany do programu studiów i poszczególnych modułów jest właściwy. Treści programowe zgodne są z aktualnym stanem wiedzy w obszarze nauk humanistycznych, dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinach językoznawstwo, literaturoznawstwo (z elementami kulturoznawstwa), a także – w wymiarze możliwym dla jednostki tej wielkości – z badaniami w niej prowadzonymi. Dobór nauczycieli akademickich do prowadzenia poszczególnych przedmiotów jest zgodny z ich kompetencjami i nie budzi zastrzeżeń.

O ile kierunkowe efekty kształcenia określone zostały w sposób czytelny i jednolity dla całego kierunku, to zastrzeżenia dotyczące jasności i zrozumiałości budzi sposób konstruowania programów kształcenia i ich opisu, który jest odmienny w Instytucie Neofilologii i Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej. Dla specjalności prowadzonych przez Instytut Neofilologii w programach studiów zastosowano system modułowy, np. dla *Filologii angielskiej* na studiach I stopnia wyróżniono 14 modułów (m. in. 3 moduły *PNJA*, *Blok językoznawczy* – 7 przedmiotów, *Specjalistyczny moduł językoznawczy* – 5 przedmiotów, *Blok literaturoznawczo-kulturoznawczy* – 7 przedmiotów, *Specjalistyczny moduł literaturoznawczo-kulturoznawczy* – 4 przedmioty, itd.). W przypadku specjalności prowadzonych przez Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej poszczególne przedmioty utożsamiane są z modułami, w efekcie czego program studiów I stopnia *Filologii rosyjskiej* ma o 20 modułów więcej niż *Filologii angielskiej* (przykładowo: *Filologia rosyjska ze znajomością języka* – 34 moduły, *Filologia rosyjska – przekładoznawstwo* – 34 moduły). Podobne różnice zachodzą na studiach II stopnia (*Filologia angielska* – 9 modułów, *Filologia rosyjska* – 17 modułów).

Podobny brak spójności między programami kształcenia prowadzonymi przez obydwa instytuty zachodzi w przypadku praktycznej nauki języka. Wprawdzie efekty kształcenia w tym zakresie są jednakowe dla anglistyki i filologii wschodniosłowiańskiej, jednak program nauczania sformułowany jest odmiennie: Instytut Neofilologii rozbija *PNJA* na poszczególne umiejętności, podczas gdy Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej prowadzi naukę języka w sposób zintegrowany. W toku rozmów na miejscu władze wyjaśniały, iż ta odmienność motywowana jest innymi potrzebami studentów uczących się języka od początku (rosyjski, francuski), przekonywały także, że efekty kształcenia – choć osiągnęte odmiennymi ścieżkami – są wspólne. Weryfikacja tych deklaracji jest utrudniona przez skomplikowany system specjalności i odmiennych sposobów konstruowania i opisu programów studiów. Siłą rzeczy tak skrajnie różny sposób realizowania założonych efektów kształcenia utrwala przekonanie zarówno pracowników naukowych, jak i studentów o istnieniu odrębnych (własnych) programów, a nawet kierunków studiów, na dalszy plan odsuwa troskę o spójność prowadzonego kierunku.

Plany studiów przygotowane przez obydwa instytuty zapewniają odpowiednie wyodrębnienie jednostek dydaktycznych (choć, jak wspomniano, nie jest ono spójne w przypadku obydwu instytutów prowadzących zajęcia w ramach kierunku *Filologia*) oraz odpowiednie zróżnicowanie form zajęć dydaktycznych (wykład, konwersatorium, ćwiczenia, laboratorium, zajęcia specjalizacyjne, seminarium). Proporcje liczby godzin przypisane tym formom zajęć są właściwe i zróżnicowane na studiach I stopnia (więcej wykładów i ćwiczeń) oraz II stopnia (przewaga seminariów, konwersatoriów, warsztatów). Wymiar godzinowy,

liczba punktów ECTS przypisanych poszczególnym przedmiotom oraz oszacowanie nakładu pracy niezbędnego do osiągnięcia efektów kształcenia są również właściwe.

Analiza programu kształcenia i kart przedmiotów oraz rozmowy przeprowadzone na miejscu wskazują jednak, iż realizacja programu nie zawsze przebiega w sposób odpowiedni. Przykładowo dobór treści programowych dla przedmiotu *Historia i kultura Wielkiej Brytanii* jest różny w różnych grupach studenckich prowadzonych przez inne osoby, przy czym, jak stwierdzili studenci tych grup, w jednej z nich materiał podawany na zajęciach jest przestarzały i nie jest w pełni zgodny z aktualnym stanem wiedzy. Weryfikacja tych informacji jest utrudniona, ponieważ część B karty tego przedmiotu, w której nauczyciele wpisują szczegółowe zagadnienia zaplanowane do realizacji, nie została odpowiednio wypełniona (w części A znajduje się sylabus opracowany przez koordynatora przedmiotu). Podobnie studenci wskazywali na różnorodne treści zajęć z tego samego przedmiotu w zależności od tego który wykładowca prowadzi ćwiczenia (np. w przypadku przedmiotu *Wstęp do historii i kultury USA*). Weryfikacja sylabusów w tym względzie okazała się niemożliwa, ponieważ w zestawie kart przedmiotów brak jest karty przedmiotu o tej nazwie. Studenci *filologii angielskiej* zwrócili też uwagę na przedmiot *PNJA - umiejętności łączone*, który w przypadku jednego z prowadzących jest realizowany tak samo jak prowadzone w tej samej grupie rok wcześniej *konwersacje*.

Istotną przeszkodą zarówno w osiąganiu, jak i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia jest duża liczebność grup studenckich, w których odbywają się niektóre zajęcia dydaktyczne, co zostało podniesione w dyskusji podczas spotkania z pracownikami kierunku. Grupy językowe liczą ponad 20, a nawet ponad 30 osób. Minimum dla grupy ćwiczeniowej stanowi 25 osób. Wprawdzie przed rozpoczęciem roku akademickiego (wrzesień) władze kierunku występują do Rektora z wnioskiem o zmniejszenie liczebności grup i z reguły otrzymują na to zgodę, jednak zdaniem ZO PKA winno w tym zakresie działać rozwiązanie systemowe, a nie doraźne. Minimum dla grup seminaryjnych to 12 osób, a w przypadku grup mniejszych prowadzącemu zalicza się mniejszy wymiar obciążenia, co budzi – słusze zdaniem ZO PKA - niezadowolenie nauczycieli akademickich prowadzących semina.

Formalnie program studiów zarówno na studiach I, jak i II stopnia umożliwia studentowi wybór modułów zajęć, którym przypisano punkty ECTS w wymiarze powyżej 30% liczby punktów ECTS niezbędnych do uzyskania kwalifikacji. Zdaniem studentów zbyt często jest to możliwość pozorna, ponieważ terminy niektórych modułów do wyboru pokrywają się z terminami zajęć obligatoryjnych z kierunku. Zapisy na moduły odbywają się przez wypełnienie papierowej ankiety. Zdaniem ZO PKA lepszym pomysłem byłoby wykorzystanie funkcjonującego na Uczelni Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studentów (USOS), który umożliwi rejestrację na zajęcia, w dodatku z zastosowaniem dodatkowych kryteriów selekcji i uwzględnieniem preferencji studentów. Z USOS korzystano już w jednostce prowadząc rejestrację na specjalizacje, ale o zapisach decydowała kolejność zgłoszeń, co negatywnie zostało ocenione przez studentów. Zdaniem ZO PKA przy dużej liczbie chętnych na dany przedmiot/moduł/specjalizację należy wprowadzać dodatkowe, obiektywne kryteria zapisów. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA proponowali branie pod uwagę średniej ocen, co zdaniem ZO dodatkowo mogłoby motywować studentów do osiągania lepszych wyników w nauce. Pozorny wybór zajęć przez studentów wynika także z ograniczania liczby grup na poszczególnych specjalizacjach. Jednostka – bez względu na preferencje studentów –

uruchamia po jednej grupie z każdej specjalizacji. Zapewnia sobie w ten sposób realizację wszystkich zaplanowanych specjalizacji, ale tym samym zmusza część studentów do wybrania ścieżek niezgodnych z ich planami i zainteresowaniami. W dodatku nie zawsze informuje o tym studentów odpowiednio wcześniej, na co zwrócili uwagę studenci *filologii angielskiej*. Postulowali oni także zmianę języka wykładowego (z polskiego na angielski) na takich przedmiotach jak *historia filozofii* czy *nauki społeczne*. Umożliwiłoby im to poszerzenie słownictwa, często przydatnego w późniejszym pisaniu prac naukowych. ZO PKA przychyliła się do tej opinii, zdaje sobie jednak sprawę z trudności ze znalezieniem wykładowcy o odpowiednich kompetencjach językowych.

Kompetencje i umiejętności praktyczne przydatne na rynku pracy mogą być osiągnięte przede wszystkim w ramach uczestnictwa w obowiązkowych modułach praktycznej nauki języka wiodącego i drugiego języka obcego, prowadzonych przeważnie w formie ćwiczeń, a rzadziej laboratorium i rozwijających warsztat tłumacza, a także podczas praktyk zawodowych. Zawodowy aspekt języka uwidocznił się również w przypadku dodatkowych modułów – *Technologia informacyjna* i *Ochrona własności intelektualnej* – uwzględnionych w programach wszystkich specjalności. Specjalnościami szczególnie nastawionymi na rynek pracy, na którym zatrudnienie mogą znaleźć absolwenci kierunku *Filologia* są *Filologia rosyjska – komunikacja językowa w sferze biznesu*, *Filologia rosyjska – przekładoznawstwo*, *Język francuski stosowany z hiszpańskim* (oferta edukacyjna dla kandydatów rozpoczynających naukę j. francuskiego od podstaw), *Język francuski (od podstaw) z angielskim* – profil tłumaczeniowy, *Filologia angielska z elementami translatoryki*, a także specjalności obejmujące naukę dwóch języków. Specjalnością nastawioną głównie na współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest *Filologia rosyjska – komunikacja językowa w sferze biznesu*, której program studiów obejmuje takie moduły, jak: *Podstawy ekonomii*, *Rosyjska terminologia ekonomiczna*, *Komunikacja w biznesie*, *Korespondencja handlowa*. Programy specjalności zawierających element translatoryki również pozwalają studentom na zdobycie umiejętności praktycznych z zakresu tłumaczeń pisemnych i ustnych oraz wiedzy z zakresu warsztatu tłumacza. Np. program specjalności *Filologia angielska z elementami translatoryki* obejmuje moduł – Blok tłumaczeniowy, który składa się z następujących przedmiotów: *Wstęp do teorii przekładu*, *Polszczyzna w przekładach*, *Podstawy tłumaczeń polityczno-ekonomicznych*, *Podstawy tłumaczeń dokumentów UE*, *Tłumaczenia prasowe*, *Podstawy tłumaczeń à vista i konsekwentnych*, *Tłumaczenia pisemne ogólne*, *Tłumaczenia literackie*, *Tłumaczenia pisemne specjalistyczne*, *Tłumaczenia à vista i konsekwentne o tematyce specjalistycznej*, *Ocena istniejących tłumaczeń (problemy ekwiwalencji w przekładzie)*, a także *Tłumaczenia audiowizualne*. Odbywają się one w formie ćwiczeń, z wyjątkiem modułu *Wstęp do teorii przekładu*, który prowadzony jest w formie wykładu (informacja na podstawie programu obowiązującego od roku akademickiego 2017/2018).

W wyniku prac podjętych po analizie ankiet studenckich, wprowadzono więcej zajęć w formie laboratoriów, aby studenci mogli pracować w mniejszych grupach. Natomiast wciąż, według udostępnionej analizy ankiet studenckich (2016/2017 – Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej), powinno być więcej zajęć praktycznych, których nie można stworzyć ze względu na wymogi godzinowe. Studenci wskazali na „średni” poziom rozwinięcia „umiejętności rozwiązywania praktycznych problemów” oraz na podobny poziom

„umiejętności pracy zespołowej” (13/29). Wnioskowali też o „większy nacisk na praktyki zawodowe” i „więcej zajęć praktycznych niż teoretycznych”.

Wszystkie specjalności na pierwszym stopniu uwzględniają praktyki zawodowe (w wymiarze 4 tygodni, 150 godzin, 5 ECTS), którym przypisano efekty kształcenia ogólne (przede wszystkim kompetencje społeczne) dla sytuacji zawodowych oraz szczegółowe dotyczące pracy z wykorzystaniem studiowanego języka obcego w sytuacjach biznesowych, kulturowych i oświatowych. Dla praktyk na każdej specjalności opracowano sylabus, w którym zdefiniowano „założenia i cele”. Na przykład, zgodnie z sylabusem praktyk na specjalności *Języka angielski stosowany z językiem hiszpańskim*, wybrane cele to „stworzenie studentom możliwości praktycznego wykorzystania wiedzy i umiejętności zdobywanych w trakcie studiów we wszelkich instytucjach pozwalających spożytkować wiedzę ogólnofilologiczną oraz specjalistyczną” czy „doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem obcym w sytuacjach zawodowych”. Efekty kształcenia określone dla praktyk zawodowych są spójne z kierunkowymi efektami kształcenia.

Zgodnie z przyjętą koncepcją specjalizacja nauczycielska jest dodatkową ofertą dydaktyczną, realizowaną wspólnie przez Centrum Edukacji Ustawicznej i Wydział Filologiczny. Z przygotowania do zawodu nauczyciela mogą skorzystać studenci wszystkich specjalności. Z danych w USOS wynika, że trwa ono dwa lata i może być podejmowane dowolnie na studiach I lub II stopnia. Bez względu na poziom studiów zawsze realizowane są takie same efekty i treści kształcenia. Z rozmów przeprowadzonych przez ZO PKA z nauczycielami akademickimi odpowiedzialnymi za kształcenie przyszłych nauczycieli na ocenianym kierunku wynika, że większość studentów wybierających tę specjalizację zdobywa uprawnienia do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach I stopnia (na II i III roku studiów). Program dwuletniej specjalizacji nauczycielskiej dostępny w USOS przewiduje:

a) podczas pierwszego roku:

Emisję głosu – brak sylabusa w USOS, na stronie CEU lub na stronie WF;

Pedagogikę – brak sylabusa w USOS, na stronie CEU lub na stronie WF;

Pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą - brak sylabusa w USOS, na stronie CEU lub na stronie WF;

Psychologię - brak sylabusa w USOS, na stronie CEU lub na stronie WF;

Teorię wychowania - brak sylabusa w USOS, na stronie CEU lub na stronie WF;

Podstawy dydaktyki ogólnej – sylabus dostępny w USOS;

Metodykę nauczania języka angielskiego/francuskiego/rosyjskiego - sylabus dostępny w USOS

b) podczas drugiego roku:

Praktykę 120h - sylabus dostępny w USOS;

Praktykę (poziom 1.2 – szkoła gimnazjalna) - brak sylabusa w USOS, na stronie CEU lub na stronie WF;

Praktykę (poziom 1.3 – szkoła ponadgimnazjalna) - brak sylabusa w USOS, na stronie CEU lub na stronie WF;

Praktykę (psychologiczno-pedagogiczną) - brak sylabusa w USOS, na stronie CEU lub na stronie WF.

Żaden z dokumentów ogólnie dostępnych, w szczególności dostępnych studentom nie stwierdza, które z w/w przedmiotów odpowiadają Modułom 2 i 3 wymaganym w Rozporządzeniu MNiSW z 17 stycznia 2012 r. o standardach kształcenia przygotowującego do

wykonywania zawodu nauczyciela. Na prośbę ZO PKA jednostka przygotowała zestawienie, z którego wynika, że studenci rozpoczynający specjalizację w roku akademickim 2016/2017 w ramach Modułu 2 byli zobligowani zaliczyć: *Pedagogikę, Psychologię, Psychologię rozwoju, Teorię wychowania, Emisję głosu, Prawo oświatowe, Praktykę* w wymiarze 30h, zaś w ramach Modułu 3: *Podstawy dydaktyki ogólnej, Metodykę nauczania języka angielskiego/francuskiego/rosyjskiego, Praktykę* w wymiarze 120h. Studentom, którzy rozpoczęli przygotowanie do zawodu nauczyciela w roku akademickim 2017/2018 oferowano już nieco inny zestaw przedmiotów: *Pedagogikę, Emisję głosu, Psychologię ogólną, Psychologię, Praktykę* w wymiarze 30 h (jako Moduł 2) i *Podstawy dydaktyki, Metodykę nauczania języka angielskiego/francuskiego/rosyjskiego, Praktykę* w wymiarze 120h (jako Moduł 3). Z porównania zebranych danych wynika, że informacje przedstawione przez Wydział nie pokrywają się z programem specjalizacji dostępnym w USOS, dodatkowo brak sylabusów większości zajęć oferowanych przez CEU uniemożliwia rozpoznanie efektów i treści kształcenia. Należy w tej sytuacji stwierdzić, że przedmioty oferowane studentom w ramach przygotowania do zawodu nauczyciela nie odpowiadają wymaganiom sformułowanym w w/w akcie prawa. Jedynie dwa przedmioty: *Metodyka nauczania języka angielskiego/francuskiego/rosyjskiego* i *Podstawy dydaktyki ogólnej*, należące do Modułu 3 i oferowane przez Wydział Filologii posiadają sylabusy, w którym określono m.in. cele i efekty kształcenia (z odniesieniem do efektów sformułowanych w ministerialnym rozporządzeniu), liczbę godzin zajęć i liczbę punktów ECTS, formę zajęć, metody i kryteria oceniania. Z analizy tych dokumentów wynika, że kluczowy przedmiot – *Metodyka nauczania języka...* w każdym z Instytutów prowadzona jest w innym wymiarze godzin i przypisano jej inną liczbę punktów ECTS. IN oferuje *Metodykę nauczania języka angielskiego* i *Metodykę nauczania języka francuskiego* w wymiarze każda po 90h i 6 punktów ECTS, IFW – *Metodykę nauczania języka rosyjskiego* w wymiarze 60h i 10 punktów ECTS. Oferta IFW jest niezgodna z wymaganiami rozporządzenia o standardach kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela. Treści oferowane w ramach tych przedmiotów (bez względu na język specjalności) są także niezgodne z w/w rozporządzeniem. Na studiach I stopnia bowiem dydaktyka przedmiotu, której odpowiada oferowana przez oba Instytuty *Metodyka nauczania języka...* (podobnie jak psychologia i pedagogika oraz praktyka) powinna koncentrować się na I i II etapie edukacyjnym. Nie może więc (i nie mogła także przed reformą edukacji) obejmować przygotowania do pracy w szkole ponadpodstawowej. Takie kompetencje, a co za tym idzie uprawnienia zawodowe może uzyskać wyłącznie absolwent studiów II stopnia. Tymczasem z dostępnych sylabusów i z rozmów z pracownikami Wydziału oraz CEU wynika, że zarówno podczas zajęć prowadzonych przez Wydział Filologiczny, jak i CEU oraz podczas praktyk zawodowych zasada ta nie jest przestrzegana. Podczas 90h (a w przypadku IFW – 60h) zajęć z *Metodyki nauczania języka...* studenci studiów I stopnia z założenia przygotowywani są do nauczania we wszystkich typach szkół na wszystkich etapach edukacyjnych, przy czym sylabusy tych zajęć w ogóle nie posługują się terminem etapu edukacyjnego. Nie można więc stwierdzić, czy rzeczywiście w całym kursie metodycznym zwraca się uwagę na specyfikę kształcenia językowego w przedszkolu, szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej – zawodowej i ogólnokształcącej (czy według nowej organizacji systemu edukacji: w przedszkolu, szkole podstawowej i ponadpodstawowej). Podobnie, sylabus praktyk zawiera jedynie ogólne stwierdzenie, że w ramach 120h praktyk student „poznaje organizację

pracy różnych typów szkół i placówek”. Żaden inny dokument dot. specjalizacji nauczycielskiej, czy realizacji praktyk zawodowych, obowiązujący na ocenianym kierunku nie nakłada na studenta obowiązku podziału czasu praktyk pomiędzy różne typy szkół. Istnieje zatem możliwość, by całość praktyk nauczycielskich student odbył w jednej szkole. W jednostce nie dba się również o wymagane rozporządzeniem ministerialnym następstwo modułów („Moduł 3 jest realizowany po module 2”). Praktyka psychologiczno-pedagogiczna w wymiarze 30h (należąca do Modułu 2) łączona jest z praktyką dydaktyczną (120h), będącą częścią Modułu 3. Jest to rozwiązanie nie tylko niezgodne z prawem, ale także obniżające jakość przygotowania do zawodu nauczyciela. Student powinien mieć bowiem najpierw czas na dobre poznanie szkoły jako przestrzeni społecznej, by móc później połączyć rolę wychowawcy z rolą nauczyciela przedmiotu. Reasumując należy stwierdzić, że program specjalizacji nauczycielskiej, współrealizowany przez Wydział Filologiczny i CEU jest niezgodny z obowiązującym Rozporządzeniem MNiSW z 17 stycznia 2012 r. o *standardach kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela*.

2.2

Metody weryfikacji zakładanych efektów kształcenia określone w kartach przedmiotów są różnorodne. Obejmują one m. in. sprawdziany pisemne, zadania praktyczne (mini-projekty), samoocenę, ocenę koleżeńską, prezentacje, tłumaczenia tekstu prasowego, odpowiedzi ustne, kolokwia, opracowanie instrumentu badawczego, ocenę aktywności na zajęciach, domowe prace pisemne (np. esej), ocenę przygotowania do zajęć (krótkie testy kontrolne), prezentacje multimedialne, oceny formatywne (przedłużona obserwacja aktywności studenta przez prowadzącego), testy wiedzy, umiejętności interpretacji i rozwiązania problemu, prace projektowe, egzaminy pisemne i ocenę prac dyplomowych i egzamin dyplomowy. W założeniu takie metody weryfikacji powinny kompleksowo spełniać swoje zadanie tak w przypadku poszczególnych etapów studiów, jak i w procesie dyplomowania. W praktyce jednak, jak wskazuje analiza wybranych prac etapowych i dyplomowych, weryfikacja efektów kształcenia nie zawsze prowadzona jest w sposób skuteczny. W przypadku prac etapowych niektóre zadania egzaminacyjne sformułowano nie w pełni adekwatnie, co mogło wprowadzać studentów w błąd lub nakierować na jednostronne odpowiedzi (np. *Historia literatury amerykańskiej* – egzamin; *Praktyczna nauka języka rosyjskiego*, I rok, studia II stopnia). Dostrzec można niski poziom merytoryczny niektórych prac (np. *Historia literatury amerykańskiej* – egzamin) oraz zawyżone kryteria oceny (na 14 prac pisemnych – wszystkie oceny bardzo dobre; *Praktyczna nauka języka rosyjskiego*, I rok, studia I stopnia). W niektórych przypadkach trudno określić prawidłowość weryfikacji efektów kształcenia, ponieważ nie podano kryteriów oceny prac (np. *Praktyczna nauka języka rosyjskiego*, I rok, studia I stopnia; *Praktyczna nauka języka rosyjskiego*, III rok, studia I stopnia; *Praktyczna nauka języka rosyjskiego*, II rok, studia II stopnia) lub punktacji za poszczególne zadania testu (np. *Wielka Brytania jako społeczeństwo wielokulturowe*, II rok, studia II stopnia).

Podobne zastrzeżenia można wysunąć w stosunku do prac dyplomowych. Niektóre prace nie w pełni dokumentują uzyskanie przez studenta zakładanych efektów kształcenia. W przypadku niektórych prac zawyżono oceny lub nie uwzględniono błędów językowych w ostatecznej ocenie pracy. Stwierdzono też niewłaściwy dobór bibliografii, zapisy adresów

bibliograficznych w przypisach i w bibliografii, mylenie autorów i tytułów, nierozróżnianie autora i redaktora, brak daty dostępu w adresach internetowych. W jednym przypadku stwierdzono niewłaściwy dobór recenzenta. Należy zwrócić uwagę, iż podobne niedociągnięcie zostało wytknięte w poprzednim Raporcie PKA. Zastrzeżenia budzi też sposób archiwizowania prac tak etapowych, jak dyplomowych: brak daty egzaminu (np. *Historia literatury amerykańskiej* – egzamin), brak nazwiska sprawdzającego prace etapowe (np. *Praktyczna nauka języka rosyjskiego*, III rok), brak roku i poziomu studiów, brak nazwiska egzaminatora (np. *Culture and History*, *Praktyczna nauka języka rosyjskiego*, II rok, II stopień; *Praktyczna nauka języka rosyjskiego*, I rok, II stopień), pomyłone prace dyplomowe dwóch osób o tym samym numerze albumu 44586).

Wyjawszy wspomniany wyżej przypadek nietrafnego doboru recenzenta pracy dyplomowej, dobór osób sprawdzających i oceniających efekty kształcenia jest właściwy. W dokumentacji nie przedstawiono zasad postępowania w sytuacjach konfliktowych związanych z sprawdzaniem i oceną efektów kształcenia; z rozmów z władzami jednostki wynika, iż sytuacje takie rozpatrywane są indywidualnie. W uczelni działa system antyplagiatowy, zapobiegający plagiatyzmowi.

Higiena pracy studentów na wizytowanym kierunku budzi pewne zastrzeżenia. Studenci *filologii angielskiej* wskazywali na duże rozbieżności godzin zajęciowych oraz występujące w ciągu dnia przerwy – tzw. „okienka”. Analiza harmonogramu tygodniowego jedynie w części potwierdza te zastrzeżenia studentów; trafiają się „okienka”, ale w ograniczonej liczbie. Studenci anglistyki stwierdzili również, iż według pierwotnego planu wszystkie ćwiczenia z praktycznej nauki języka angielskiego były prowadzone jednego dnia, a dopiero gdy studenci wyszli z inicjatywą zmiany planu zajęć i znaleźli samodzielnie wolne sale na innym wydziale, prowadzący zgadzali się zmienić terminy zajęć. Studenci zgłaszali także uwagi dotyczące harmonogramu sesji, a przede wszystkim braku koordynacji ustalanych terminów egzaminów; zdarzyło się, że zaplanowano dwa egzaminy na ten sam termin. Ponadto studenci dowiadują się o egzaminach dopiero dwa tygodnie przed sesją i nierzadko egzaminy następują dzień po dniu, co uniemożliwia skuteczne do nich przygotowanie. Zdaniem ZO uwagi studentów wskazują na potrzebę zwiększenia dbałości w przygotowaniu harmonogramu zajęć oraz harmonogramu sesji.

W czasie spotkania z ZO studenci stwierdzili, iż rzadko realizują w ramach zaliczenia wspólne projekty. Maksymalny czas oczekiwania na informację o wynikach weryfikacji wynosi dwa tygodnie – zazwyczaj oceny z egzaminów umieszcza się w USOSie, a informacje dotyczące kolokwii czy tzw. „wejściówek” przekazywane są drogą mailową bądź na zajęciach. Studenci *filologii rosyjskiej* wskazali na praktykę omawiania wyników na zajęciach, co umożliwia uzyskanie informacji zwrotnej od nauczycieli akademickich, zaś studenci *filologii angielskiej* korzystają z tej możliwości w trakcie indywidualnych konsultacji. Nie pojawiły się żadne zastrzeżenia dotyczące bezstronności oceniania.

Skuteczność osiągania zakładanych efektów kształcenia w przypadku praktyk zawodowych nie jest w pełni gwarantowana z powodu procedury narzucającej studentowi samodzielny wybór miejsca praktyk. Zgodnie z dokumentem „Charakterystyką profilu działalności instytucji, w których studenci odbywają praktyki zawodowe”, studenci sami wybierają miejsce odbywania praktyk, ale miejsce to powinno być zgodne z założeniami Regulaminu: „Studenci muszą wykazać się samodzielnością w poszukiwaniu miejsc realizacji

praktyk – opiekunowie wskazują potencjalne miejsce i służą radą, ale ostateczny wybór i kontakt z miejscem realizacji należy do studenta. Opiekun praktyk zawodowych ocenia, czy wybór studenta jest zgodny z efektami kształcenia i wystawia skierowanie na praktyki”. Opiekunowie potwierdzili, że Wydział udostępnia też własną listę podmiotów, w których studenci uprzednio odbyli praktyki (lista jest przygotowywana przez Opiekunów na poszczególnych specjalnościach), ale nie pośredniczą – mimo, iż zdaniem ZO PKA powinni to czynić – w kontaktach między studentami a potencjalnymi podmiotami – miejscami praktyk. Wydział dysponuje „Regulaminem studenckich praktyk zawodowych” dostępnym na stronie Wydziału, w którym określono wymagania i zasady organizowania praktyk dla studentów ocenianego kierunku. Na szczególną uwagę zasługuje paragraf 3 Regulaminu, gdzie określono podmioty, w których studenci mogą odbywać praktyki ze względu na specyfikę kierunku studiów (punkt 1: „Praktyki zawodowe studenci mogą odbywać w instytucjach adekwatnych do realizowanego kierunku studiów, np. w wydawnictwach, redakcjach (gazet telewizyjnych, radiowych, internetowych), agencjach public relations i reklamowych, agencjach informacyjnych, biurach prasowych, instytucjach naukowo-badawczych, placówkach oświaty i kultury”).

Wprawdzie samodzielne poszukiwanie i wybór miejsca praktyk ma swoje dobre strony, bowiem umożliwia nabycie kompetencji społecznych użytecznych na rynku pracy, jednak procedura taka nie daje pewności, czy wybrane przez studenta miejsce odbywania praktyk – nawet jeżeli spełnia wymienione w Regulaminie kryteria – umożliwi mu realizację wszystkich założonych dla praktyk efektów kształcenia; student nie posiada odpowiednich kompetencji, by ocenić „adekwatność” swojego wyboru i włączenie się opiekuna praktyk do procesu wyboru miejsca praktyki dopiero w momencie wystawienia skierowania na praktykę jest działaniem spóźnionym. Miejsca praktyk powinny być dobrane przez uczelnię na podstawie ustalonych kryteriów doboru, a uczelnia, która umieszcza praktyki w programie studiów jest zobowiązana do zapewniania wszystkim studentom miejsc do ich odbycia i stałego monitorowania i nadzoru na procesem kształcenia na praktykach.

„Regulamin studenckich praktyk zawodowych określa warunki zaliczenia praktyk, procedury związane z ich rozpoczęciem oraz uwzględnia inne okoliczności pozwalające na ich zaliczenie: działalność zawodową w ramach umowy o pracę i cywilno-prawnej, staże oraz „wolontariat w instytucji publicznej lub organizacji pozarządowej, umożliwiającej realizację założonych dla praktyk efektów kształcenia”. Zaliczenie odbywa się na podstawie wywiadu ze studentem oraz dostarczonej dokumentacji. W Regulaminie opisano procedury postępowania w wyżej wymienionych przypadkach. Zawarto informacje o dokumentach, które mogą stanowić potwierdzenie, że efekty zostały osiągnięte. Należy zauważyć, iż w tym przypadku nie zostały określone zasady identyfikacji efektów uczenia się uzyskanych przez studenta na stanowisku pracy, zasady porównywania efektów uczenia się z efektami kształcenia, zasady potwierdzania, że efekty osiągnięte na stanowisku pracy są równoznaczne z efektami kształcenia zakładanymi dla praktyk. Nie wskazano też, kto dokonuje identyfikacji efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów z efektami kształcenia zakładanymi dla praktyk i podejmuje decyzję o potwierdzeniu efektów uczenia się. Do regulaminu w postaci załącznika dołączono wzór karty praktyk zawodowych, która, odpowiednio wypełniona i popisana przez nadzorującego praktyki w miejscu ich odbywania stanowi warunek ich zaliczenia. Należy w tym miejscu podkreślić, że osoba reprezentująca podmiot zewnętrzny bierze udział w weryfikowaniu poziomu osiągnięcia

efektów kształcenia podczas praktyk zawodowych. W Regulaminie określono też cele praktyk i obowiązki opiekunów praktyk zawodowych powoływanych przez Dziekana. Decyzję o wyznaczeniu opiekuna praktyki ze strony pracodawcy pozostawiono podmiotowi oferującemu praktykę. Istotnymi załącznikami do charakteryzowanego Regulaminu są ramowe programy praktyk zawodowych dla poszczególnych specjalnościach. Uwzględniają one specyfikę języka specjalności. Wszystkie jako narzędzie weryfikacji poziomu osiągnięcia efektów kształcenia przypisanych do praktyk zawodowych wymieniają *Kartę studenckich praktyk zawodowych*, zawierającą potwierdzone przez opiekuna praktyk z ramienia pracodawcy informacje o wykonywanych czynnościach oraz efektach pracy praktykanta oraz rozmowę ze studentem o przebiegu praktyk, a także o wpływie praktyki na poszerzenie wiedzy i umiejętności. Ogólna ocena praktyk od 2017 roku podawana jest w skali stopniowej – od oceny niedostatecznej do bardzo dobrej. Zastosowane procedury pozwalają na zweryfikowanie osiągalności efektów kształcenia w stopniu zadowalającym. Udoskonalenia wymaga – o czym jednostka zdaje sobie sprawę - zastosowanie skali ocen.

Wartościowym narzędziem wykorzystywanym na Wydziale Filologicznym UwB jest ankieta oceny studenckiej praktyki zawodowej zawierająca pytania na temat informacji o praktykach, ich organizacji, przebiegu, satysfakcji z odbytej praktyki i możliwości potencjalnego zatrudnienia w miejscu odbywania praktyk. Oprócz 15 pytań zamkniętych (możliwe odpowiedzi: tak/nie) w arkuszu jest także miejsce na wyrażenie dodatkowych opinii. Dane zawarte w ankiecie można wykorzystać zarówno do oceny potrzeby uwzględnienia praktyk w programie studiów na profilu ogólnoakademickim, jak i do rozwijania i profilowania współpracy między Wydziałem a podmiotami społeczno-gospodarczymi.

Z przedstawionej dokumentacji wynika, że miejsca, w których studenci odbywają praktyki, pozwalają na osiągnięcie przypisanych do nich efektów kształcenia. Są to w większości podmioty zgodne ze specyfikacją potencjalnych miejsc pracy podaną w Ramowych programach praktyk dla poszczególnych specjalności. Przykładowo: Trans-Rol; Radio Orthodoxia; ELCOM II Elżbieta Iwaniuk, Biuro Podróży "Nowator" Czesław Mirosław Płoński; Izba Celna w Białymstoku; Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowo-Produkcyjne "Junior" s.c.; Pronar Sp. z o.o.; Przedsiębiorstwo Wielobranżowe "Robex" Robert Kaczyński; Fundacja Dialog; Agencja Celna Grzegorz Depczyński; ACCESS Przemysław Ignatowicz; Biuro Podróży NEW YORK s.c.; Pfleiderer Grajewo S.A.; "Lussi" Liucija Maleševska; GADGETDEALS.pl Antonina Skórska; ROB-TRANS Robert Pietruczuk; Glazur-Łuczaj spółka jawna ; BAGAT Sp. z o.o.; OVB Allfinanz Polska Spółka Finansowa sp. z o.o.; KREX spółka z o.o.; BGT Spółka z o.o.; SaMASZ Sp. z o.o.; STERTRANS Agnieszka Jarmoszko; "UNICELL POLAND" Sp. z o.o.; PHU "SODYBA"; ADAMPOL S.A.; Biuro Podróży Holiday; Biuro Podróży Itaka; Biuro Podróży Turio s.c. Ewelina Rytelewska, Marcin Rytelewski; TELEWIZJA POLSKA S.A. Oddział w Białymstoku; Polskie Radio Białystok; Spółdzielnia Mleczarska MLEKOVITA; "BRINTONS AGNELLA" S.A.; Agencja Celna "Terminus"; Tłumaczenia Dariusz Jawor; Fabryka Przyrządów i Uchwytów Bison-Biał S.A.; ; Pakar Jacek Szpakowski; Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych Trakt sp. z o.o.; Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego; "Promostal" Sp. z o.o., Sp.k.; "Glob-Terminal" Sp. z o.o.; Augustowska Organizacja Turystyczna; Biuro Podróży LEX TRAVEL S.C.; Europe GAS Sp. z o.o.; Rosyjskie Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe, Bielski Dom Kultury; Zakład Wyrobów Gumowych GENES Sp. z o.o., Sp. k.; Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury;

Agent Ubezpieczeniowy Mikołaj Birycki; Zakłady Maszynowe "Hamech" Sp. z o.o.; "Metal-Fach" Sp. z o.o.; Przedsiębiorstwo Wielobranżowe RAK BUD; Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska; Przedsiębiorstwo Turystyczne Szot; Spółdzielnia Obrotu Towarowego Przemysłu Mleczarskiego; Centrum Turystyki Regionu Puszczy Białowieskiej. Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku; Opera i Filharmonia Podlaska; Szkoły podstawowe w Białymstoku; Biura podróży: Holiday Travel, Dalex Holiday, Junior; Gminne i regionalne ośrodki kultury: Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna Tyszowca, Miejsko-Gminne Centrum Kultury w Choroszczy, Augustowskie Placówki Kultury, Miejska Biblioteka Publiczna Łomża, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Dąbrowie Białostockiej, Społeczne Muzeum Żydów Białegostoku i Regionu (Michałowó); Szkoły językowe: Empik School, ABC, Języki Świata.

Program kształcenia na ocenianym kierunku – szczególnie zaś przedmioty metodologiczne, teoretyczne, specjalizacyjne oraz seminaria dyplomowe – skutecznie przygotowuje studentów I stopnia do badań naukowych, a studentom II stopnia umożliwia udział w tych badaniach. Z rozmów przeprowadzonych z nauczycielami akademickimi oraz studentami wynika, że studenci otrzymują właściwe wsparcie oraz są motywowani do pogłębiania swoich zainteresowań badawczych. Odbywa się to na poziomie interpersonalnym w ramach prowadzonych seminariów (pracownicy zachęcają studentów do udziału w konferencjach i sesjach naukowych oraz do publikowania wartościowych prac) oraz w ramach działalności studenckich kół naukowych, których na ocenianym kierunku działa siedem (Studenckie Koło Naukowe Rusycystów, Studenckie Koło Onomastyczne, Studenckie Koło Kształtowania Kompetencji Interkulturowej, Studenckie Naukowe Koło Językoznawcze przy Zakładzie Języka Angielskiego IN UwB, Eloj – Studenckie Koło Badań nad Fantastyką, Studenckie Biuro Tłumaczeń – Język angielski, Studenckie Biuro Tłumaczeń – Język francuski). W celu wsparcia działalności naukowej studentów Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej w roku 2014 zainicjował wydanie czasopisma „Rozmaitości Sławistyczne” jako platformy dorobku młodych naukowców. Skutecznym czynnikiem motywującym jest system stypendialny premiujący najlepszych studentów. Udział studentów w pracach kół naukowych i stowarzyszeń studenckich oraz w przedsięwzięciach (festiwalach, konkursach) organizowanych we współpracy z podmiotami funkcjonującymi w otoczeniu społeczno-gospodarczym w istotny sposób wspiera osiąganie efektów kierunkowych nie tylko z zakresu umiejętności badawczych, ale także zawodowych i kompetencji społecznych przydatnych na rynku pracy. Rezultaty naukowej działalności studentów są szeroko udokumentowane i obejmują publikacje artykułów naukowych oraz referaty wygłaszane na konferencjach (w ostatnich latach ponad dwadzieścia publikacji i wystąpień naukowych). Pełny wykaz naukowych i popularno-naukowych osiągnięć studentów przedstawiono w dwóch dokumentach: *Osiągnięcia studentów Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej* i *Osiągnięcia studentów Instytutu Neofilologii* – zdaniem ZO osiągnięcia te i szerokie pole działalności studenckiej zasługują na wysoką ocenę.

Wsparcie ze strony wydziału i kierunku obejmuje także studentów niepełnosprawnych. Na uczelni działa Centrum wsparcia Studentów i Doktorantów Niepełnosprawnych, a na Wydziale wyznaczono Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych. Studenci mogą być objęci Indywidualną Organizacją Studiów, która umożliwia dostosowanie organizacji procesu

dydaktycznego do szczególnych wymogów związanych z sytuacją studentów, w tym osób niepełnosprawnych. Dotyczy to również procesu sprawdzania i oceny efektów kształcenia.

2.3

Procedury organizacyjne dotyczące rekrutacji, kształcenia i dyplomowania regulowane są przez wewnętrzne akty prawne Uniwersytetu w Białymstoku, w tym przed wszystkim przez Statut uczelni oraz Regulamin studiów. Zasady rekrutacji na studia I i II stopnia określone są w każdym roku akademickim i udostępniane kandydatom na stronie internetowej. Na studia I stopnia przyjmowani są laureaci i finaliści olimpiad (co regulowane jest odpowiednimi uchwałami Senatu) oraz kandydaci legitymujący się nową, starą lub międzynarodową maturą w zakresie języka docelowego, a w przypadku filologii proponujących naukę języka od podstaw, wynikami uzyskanymi na maturze z języka polskiego lub docelowego/innego języka obcego. Brak tutaj wymogu matury rozszerzonej, co nie gwarantuje optymalnego poziomu kandydatów. W toku rozmów przeprowadzonych przez ZO władze kierunku wyjaśniały, iż takie (zdaniem ZO niskie) wymogi rekrutacyjne determinowane są przez ograniczoną liczbę kandydatów na studia oraz poziomem kandydatów warunkowanym lokalną sytuacją społeczno-kulturową.

Zdaniem ZO przyjęte w jednostce zasady rekrutacji nie sprzyjają jakości kształcenia, a wyjaśnienia władz jednostki tej sytuacji nie zmieniają. Uczelnia formułując efekty kształcenia bierze na siebie zobowiązanie, że studenci uczestnicząc aktywnie w procesie kształcenia, te efekty osiągną. W przypadku przyjęcia kandydatów nieposiadających dostatecznych kompetencji wstępnych, uczelnia winna zapewnić im możliwość uzupełnienia braków, np. przez prowadzenie semestru zerowego, w trakcie którego studenci osiągną właściwy poziom umiejętności językowych. Zastrzeżenia ZO PKA zbieżne są z opinią studentów ocenianego kierunku, według których obecny system rekrutacji na studia I stopnia nie pozwala na dobranie kandydatów posiadających umiejętności wymagane już na początku studiów. Wskazywano, iż można rozpocząć studia na filologii angielskiej lub rosyjskiej bez posiadania matury rozszerzonej z języków kierunkowych.

W przypadku rekrutacji na studia II stopnia pod uwagę najczęściej brana jest ocena na dyplomie ukończenia studiów pierwszego stopnia w zakresie danej specjalności lub pokrewnych z grupy kierunków należących do obszaru nauk humanistycznych oraz średnia arytmetyczna ocen ze studiów. Zdaniem ZO w przypadku kierunków należących do obszaru nauk humanistycznych brak w wymogach rekrutacji kryterium poziomu biegłości językowej oraz kryterium wiedzy i umiejętności wstępnych niezbędnych na studiach II stopnia na kierunku filologia ze specjalnością filologia angielska lub rosyjska. Niewielkie wymagania dot. znajomości języka kierunkowego stawiane w rekrutacji na studia I i II stopnia utrudniać muszą osiągnięcie przez wszystkich studentów zakładanego poziomu biegłości językowej – C1 na studiach I stopnia i C2 na studiach II stopnia.

Warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza formalnym systemem kształcenia reguluje *Uchwała Senatu UwB nr 1769 z dnia 29 czerwca 2015 r. w sprawie organizacji potwierdzania efektów uczenia się w Uniwersytecie w Białymstoku*. Jak stwierdzono w raporcie samooceny, Rada Wydziału Filologicznego powołała Wydziałowego Doradcę ds. Potwierdzania Efektów Uczenia się. Komisja weryfikująca efekty uczenia ma być powoływana na Wydziale Filologicznym indywidualnie do każdego zgłoszonego przypadku,

jednak w chwili obecnej nie można stwierdzić skuteczności tych procedur, ponieważ brak było kandydatów starających się o przyjęcie na studia na ocenianym kierunku w tym trybie.

Zasady dyplomowania zarówno na studiach I, jak i II stopnia powiązane są właściwie z efektami kształcenia oraz profilem ogólnoakademickim. Zaliczanie poszczególnych etapów studiów oraz proces dyplomowania regulowane są *Regulaminem studiów* dostępnym na stronie internetowej uczelni. Formę pracy licencjackiej określa *Uchwała Rady WF 19/15 z 31 marca 2015 r.*, w której określa się m. in., iż temat pracy licencjackiej powinien być zatwierdzony przez Radę Naukową Instytutu do końca V semestru. Formę pracy magisterskiej określa *Uchwała Rady WF nr 20/15 z 31 marca 2015 r.*, wedle której temat pracy magisterskiej powinien być zatwierdzony przez Radę Naukową właściwego Instytutu do końca III semestru. Przygotowanie się do procedury dyplomowania mają ułatwiać *Informacje dotyczące pracy dyplomowej* zawarte w zakładce „Student” na stronie internetowej Wydziału Filologicznego. Wszystkie prace dyplomowe podlegają procedurze antyplagiatowej przy użyciu systemu OSA (*Zarządzenie nr 3 Rektora UwB z dnia 22 stycznia 2016*) i oceniane są przez promotora oraz recenzenta. Student ma dostęp do recenzji swojej pracy na tydzień przed egzaminem dyplomowym.

Prace na kierunku *Filologia* pisane są w językach docelowych i w założeniu mają spełniać normy tekstu akademickiego, uwzględniać literaturę właściwej dziedziny, przypisy i bibliografię. Analiza wybranych prac dyplomowych nie potwierdza, iż wymogi te są zawsze spełniane (zob. wyżej Kryterium 2.2). Proces dyplomowania kończy ustny egzamin dyplomowy, który student składa przed komisją. Zadawane są trzy pytania (z pracy dyplomowej, zagadnień pokrewnych i z właściwej dyscypliny naukowej).

ZO PKA zwraca jednak uwagę na nieprawidłową procedurę potwierdzania uprawnień zawodowych uzyskanych przez studentów I stopnia w toku dwuletniego kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, prowadzonego wspólnie przez CEU i Wydział Filologiczny (specjalizacja nauczycielska). Po zaliczeniu wszystkich elementów programu CEU wystawia studentowi zaświadczenie stwierdzające przygotowanie do zawodu nauczyciela, zgodne z *Rozporządzeniem MNiSW z 17 stycznia 2012 r. o standardach...* i *Rozporządzeniem MEN z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli...* Zaświadczenie nie precyzuje do jakich etapów edukacyjnych student został przygotowany, stwarza podstawy do ubiegania się o przyjęcie do pracy w każdej szkole, podczas gdy *Rozporządzenie MNiSW z 17 stycznia 2012 r. o standardach...* wyraźnie mówi, że „kształcenie na studiach pierwszego stopnia obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolu i szkołach podstawowych (...)”. Zaświadczenie jest zatem sprzeczne z jednym z aktów prawnych, na które się powołuje. Sposób kształcenia do zawodu nauczyciela w wizytowanej jednostce nie daje też żadnych podstaw do twierdzenia, że absolwent studiów I stopnia rzeczywiście kompetencje takie posiadał. Zarówno zatem studenci, jak i interesariusze zewnętrzni – dyrektorzy szkół, uczniowie i ich rodzice wprowadzani są w błąd.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wymogi w zakresie programu kształcenia i możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia spełnione są w wizytowanej jednostce w stopniu zadowalającym.

Mocną stroną formułowania programu kształcenia jest wypracowanie procedury zapewniającej szeroki udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, odpowiednie przyporządkowanie liczby godzin i punktów ECTS do przedmiotów oraz możliwość stałego udoskonalania programów. Słabą stroną natomiast jest brak spójności między programami kształcenia prowadzonymi przez obydwa instytuty w ramach jednego kierunku. Słabą stroną – mimo generalnie właściwego doboru treści poszczególnych modułów i zajęć – jest też realizacja niektórych treści programowych w praktyce (różnice w przekazywanych treściach między grupami studenckimi, nieuwzględnianie aktualnego stanu wiedzy). Przeszkodą w realizowaniu zakładanych efektów kształcenia w przypadku specjalności tłumaczeniowych jest prowadzenie zajęć w formie ćwiczeń (zamiast np. laboratoriów), co ze względu na ogólnouniwersyteckie wymogi dotyczące minimalnej liczebności studentów w grupie, stanowi ograniczenie w zakresie stosowanych metod kształcenia. Nadmierna liczba studentów w grupach językowych ogranicza też możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia, szczególnie zakładanego poziomu C2 głównego języka. Osiągnięcie tego efektu, podobnie jak poziomu C1 na studiach I stopnia przez wszystkich studentów utrudniają też mało selektywne zasady rekrutacji.

Mocnymi stronami są zdefiniowanie efektów kształcenia dla praktyk zawodowych z uwzględnieniem wykorzystania języka obcego w pracy oraz zapewnienie dodatkowych zajęć z języka niemieckiego dzięki wsparciu uzyskanemu od podmiotu zewnętrznego. Słabymi stronami są brak dostatecznych narzędzi pozwalających na weryfikację poziomu osiągnięcia efektów w ramach praktyk zawodowych w skali od oceny niedostatecznej do bardzo dobrej oraz zajęcia prowadzone w licznych grupach utrudniających ćwiczenie umiejętności praktycznych związanych z używaniem języka obcego i tłumaczeniem tekstów.

Słabą stroną jest działanie systemu zajęć do wyboru, który w praktyce – z powodu nieodpowiedniej organizacji zajęć – działa jedynie pozornie. Zastrzeżenia budzi też sposób organizacji sesji egzaminacyjnych oraz sposób rekrutacji niezapewniający optymalnego doboru kandydatów.

Gruntownej naprawy wymaga system kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela, który w obecnej formie jest w wielu punktach niezgodny z obowiązującym prawem oraz nie gwarantuje właściwego przygotowania do zawodu nauczyciela języka obcego.

Dobre praktyki

- Udostępnianie studentom recenzji prac dyplomowych na tydzień przed egzaminem dyplomowym.
- Dodatkowe zajęcia z języka niemieckiego na potrzeby podmiotu zewnętrznego finansowane przez ten podmiot.

Zalecenia

- Należy w sposób systemowy, a nie jedynie doraźny ograniczyć liczebność grup dla praktycznej nauki języka do maximum 15 osób.
- Wskazane jest ujednolicenie systemu projektowania programów kształcenia oraz opisu efektów kształcenia na całym kierunku. Preferowany i bardziej czytelny byłby system

modułowy (stosowany obecnie w IN) zamiast przedmiotowego (jak w IFW, gdzie moduł tożsamy jest z przedmiotem).

- Należy systemowo zmierzać w kierunku podniesienia wymagań rekrutacyjnych w celu zapewnienia optymalnego poziomu kandydatów przyjętych na studia: zarówno na studiach I jak i II stopnia należy określić poziom kompetencji językowych z pierwszego oraz drugiego języka, którym musi się wykazywać kandydat, aby mógł być przyjęty na studia. Poziom ten musi być tak określony, aby w czasie przeznaczonym na kształcenia i przy zaplanowanej liczbie godzin student mógł osiągnąć na każdym z poziomów kształcenia zakładany w efektach kształcenia poziom biegłości językowej.
- Należy zadbać o ujednolicenie treści zajęć prowadzonych przez różnych nauczycieli akademickich z tego samego przedmiotu, np. przez usprawnienie pracy koordynatorów przedmiotów, zapewnienie regularnych spotkań zespołów nauczycieli prowadzących zajęcia z tego samego przedmiotu, oddzielenie procesu kształcenia (prowadzonego przez jedną grupę nauczycieli) od sprawdzania i oceniania efektów kształcenia osiąganych przez studentów (prowadzonego przez innego nauczyciela), ustandaryzowanie narzędzi do sprawdzania i oceniania efektów kształcenia.
- Zaleca się zmianę formy zajęć w przypadku przedmiotów, których celem jest ćwiczenie umiejętności tłumacza z ćwiczeń na laboratorium. Jednocześnie zaleca się zmniejszenie liczby studentów w tych grupach odpowiednio do posiadanej infrastruktury (liczby miejsc w laboratorium).
- W miejsce samodzielnego poszukiwania miejsc praktyk zawodowych przez studentów zaleca się zapewnianie przez jednostkę wszystkim studentom miejsc tych praktyk (w liczbie odpowiadającej liczbie studentów) i stałe monitorowanie i nadzór na procesem kształcenia na praktykach.
- Zalecane jest prowadzenie zapisów na zajęcia/moduły/specjalizacje za pomocą USOS oraz wprowadzenie jakościowego kryterium selekcji chętnych na zajęcia/moduły/specjalizacje szczególnie popularne, gdzie liczba chętnych jest większa niż liczba miejsc (np. średnia ocen).
- Należy zmodyfikować sposób układania planu zajęć, by zawierał mniej przerw między zajęciami, uwzględnił rozłożenie praktycznej nauki języka na kilka dni zajęciowych oraz umożliwiał udział w modułach do wyboru w terminach niepokrywających się z zajęciami obligatoryjnymi.
- Należy usprawnić organizację sesji w celu wyeliminowania zbieżności terminów egzaminacyjnych i zapewnienia odpowiednich odstępów między egzaminami.
- Dla kandydatów na studia należy wprowadzić czytelną informację o ograniczeniach związanych z wyborem specjalizacji.
- Zalecane jest rozbiecie listy lektur dla poszczególnych przedmiotów na literaturę obowiązkową i literaturę uzupełniającą.
- Należy we współpracy z CEU gruntownie zreformować program specjalizacji nauczycielskiej, tak, by był on zgodny z obowiązującymi aktami prawnymi.

Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

3.1. Projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia

3.2. Publiczny dostęp do informacji

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3

3.1.

Senat Uniwersytetu w Białymstoku (UwB) *Uchwałą nr 792 z dn. 25.03.2009r.* wprowadził Uczelniany System Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia (USZiDJK) oraz określił zasady projektowania, zatwierdzania programów kształcenia i dokonywania w nich zmian (*wytyczne dla podstawowych jednostek organizacyjnych UwB określające zasady tworzenia programów kształcenia*, aktualnie: *Uchwała nr 2015 z dn. 22.02.2017r.*), a także zasady monitorowania oraz okresowego przeglądu programów kształcenia (aktualnie: *Uchwała nr 2016 z dn. 22.02.2017r.*).

W celu zapewnienia stałej atrakcyjności oferty oraz satysfakcji kandydatów, studentów i pracowników na Wydziale Filologicznym UwB podejmowane są działania mające udoskonalić proponowane programy kształcenia, np.: coroczne analizy programów kształcenia dokonywane przez kierowników poszczególnych jednostek, opiniowanie projektów nowych specjalności lub modułów przedstawianych przez pracowników i studentów (w roku akademickim 2015/2016 w Instytucie Neofilologii (IN) program specjalności *filologia angielska z niemieckim* opiniował zespół lektorów SPNJO UwB i Wydziałowa Rada Samorządu Studentów), analizy ankiet studenckich i ankiet ewaluacyjnych przeprowadzanych wśród absolwentów poszczególnych specjalności (ZO PKA otrzymał m.in.: *Raport z badań Losów Absolwentów UwB rocznika 2014/15. 3 lata po ukończeniu studiów*) oraz opinie o nowych programach interesariuszy zewnętrznych (w roku akademickim 2015/2016 w IN program specjalności *filologia angielska z elementami translatoryki* opiniowali przedstawiciele Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej, Izby Celnej w Białymstoku, Dyrekcja I LO w Łapach, Podlaski Urząd Wojewódzki Wydział Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców).

W IN w odpowiedzi na oczekiwania kandydatów uruchomiono nowe specjalności na filologiach francuskich, proponujące naukę języka od podstaw; opracowano programy zapewniające studentom uzyskanie umiejętności w zakresie dwóch języków obcych, np.: na studiach I stopnia: *j. francuski (od podstaw) stosowany z hiszpańskim* (FH), *j. francuski (od podstaw) z angielskim – profil tłumaczeniowy* (FAT), *j. angielski stosowany z hiszpańskim* (FAH), *j. angielski stosowany z rosyjskim* (FAR), *filologia angielska z niemieckim* (FAN); na studiach II stopnia: *filologia angielska* (FA) i *filologia angielska z elementami translatoryki* (FATR). W Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej (IFW) uruchomiono studia I stopnia na specjalności *filologia rosyjska – komunikacja językowa w sferze biznesu* i studia II stopnia na specjalności *filologia rosyjska – przekładoznawstwo*. W wyniku sugestii pracowników i studentów, zgłaszanych podczas zebrań jednostek, dokonano zmiany w obowiązujących programach, np. na filologii angielskiej (FA) studiach I stopnia: zwiększono liczbę ćwiczeń/konwersatoriów kosztem wykładów; dokonano zmian godzinowych (wniosek Pracowni Glottodydaktyki); wprowadzono zajęcia *Praktycznej Nauki Języka Angielskiego* (PNJA) – *konwersacja*, prowadzone głównie przez rodzimych użytkowników języka oraz

moduły doskonalenia językowego; na studiach II stopnia zmianie uległy przedmioty składowe PNJA.

W poszczególnych jednostkach funkcjonują Kierunkowe Zespoły Dydaktyczne (KZD, powołane *Uchwałą Rady WF z dn. 8.11.2016r., (z późn. zm.)* dla IN oraz dla IFW), zajmujące się dostosowywaniem planów i programów do aktualnych wytycznych oraz nadzorujące formalną poprawność sylabusów. Zmiany zaproponowane przez KZD są następnie opiniowane przez Radę Naukową Instytutu (RNI), potem przez Wydziałowy Zespół ds. Jakości Kształcenia (WZJK, powołany *Uchwałą Rady WF z dn. 11.10.2016r., z późn. zm.)*. W konsultacjach udział bierze Samorząd Studencki oraz interesariusze zewnątrzni (zawsze przy tworzeniu nowych specjalności - ZO PKA otrzymał m.in.: *Wnioski z I posiedzenia otwartego Wydziałowej Rady Konsultacyjnej w szerokim składzie, 15.11.2016 nt. oferty kształcenia WF i jej ewentualnych braków: „absolwenci filologii rosyjskiej są dobrze wyedukowani, czytani, zainteresowani kulturą”, „w przypadku specjalności oferujących naukę dwóch języków słaba znajomość drugiego języka”, „rosyjski + angielski to optymalny zestaw”*). Wszystkie zmiany zostają na koniec zatwierdzane przez Radę Wydziału (RW).

ZO PKA otrzymał m.in.: *Sprawozdanie z działania wydziałowego systemu zapewniania jakości kształcenia w roku akademickim 2016/2017 na WF*, które zawiera takie punkty, jak: monitorowanie standardów akademickich; ocena procesu kształcenia; ocena jakości zajęć dydaktycznych; monitorowanie warunków kształcenia i organizacji studiów; ocena mobilności studentów; uzyskiwanie opinii absolwentów uczelni o przebiegu odbytych studiów; uzyskiwanie opinii pracodawców o poziomie zatrudnianych absolwentów; monitorowanie procesu potwierdzania efektów uczenia się. Zgodnie z rekomendacjami WSZiDJK oraz USZiDJK z roku akademickiego 2015/2016 zwrócono większą uwagę na udział przedstawicieli studentów, np. w RNI i w monitorowaniu procesu kształcenia (zostali wybrani starostowie roczników, których poinformowano o funkcjonowaniu wydziału, poproszono aby zgłaszali bieżące potrzeby do sekretariatu lub dziekanatu oraz uwagi w sprawie funkcjonowania jednostki lub w sprawie programu studiów; wybrani przez studentów przedstawiciele do Rad Naukowych oraz WZJK systematycznie i aktywnie uczestniczyli w posiedzeniach). WZJK zgłosił m.in. następujące rekomendacje dla WSZiDJK na rok akademicki 2017/2018: przeprowadzić ankiety w USOS tylko raz w roku akademickim, po zakończeniu zajęć w semestrze letnim; uprościć i skrócić ankietę ewaluacyjną (warto zachęcić studentów do własnych ocen opisowych, wprowadzając więcej takich miejsc w ankiecie, co dałoby informację o zjawiskach, których ankietą nie uwzględnia).

ZO PKA otrzymał również *Sprawozdanie z działania wydziałowego systemu zapewniania jakości kształcenia w roku akademickim 2016/2017 na WF – IN* (opinie absolwentów – apelują przede wszystkim o więcej zajęć praktycznych; ankiety ewaluacyjne – „Więcej przedmiotów praktycznych, mniej przedmiotów bez praktycznego wykorzystania”) oraz *Sprawozdanie z działania wydziałowego systemu zapewniania jakości kształcenia w roku akademickim 2016/2017 na WF – IFW* (dokonano drobnych korekt w programach nauczania oraz w systemie punktacji ECTS, mających na celu udoskonalenie istniejących rozwiązań i dostosowanie ich do obecnych realiów i potrzeb rynku pracy; udostępniono studentom zbiór współczesnych słowników przekładowych polsko-rosyjskich, rosyjsko-polskich, w tym specjalistyczne

wydawnictwa leksykograficzne z myślą doskonalenia jakości zajęć na specjalności *filologia rosyjska – przekładoznawstwo*).

Ewaluacja osiągania zakładanych efektów kształcenia obejmuje ocenę: aktywności studentów w trakcie zajęć, ocenę przygotowywanych przez nich prezentacji na poszczególne zajęcia, a także projektów badawczych, wyników uzyskiwanych na kolokwiach, zaliczeniach i egzaminach. Monitorowanie efektów kształcenia odbywa się także w trakcie przygotowywania pracy dyplomowej. Przydatność osiągniętych przez studenta efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych na rynku pracy jest badana m.in. za pomocą ankiety absolwenta (najczęściej zgłaszane uwagi dot. potrzeby zwiększenia liczby zajęć praktycznych/warsztatowych). Zgodnie z rekomendacjami WSZiDJK oraz USZiDJK z roku akademickiego 2015/2016 zrezygnowano z tzw. ankiet pracodawców, skupiając się na wypracowywaniu możliwego do realizacji sposobu kontaktowania się z pracodawcami w sprawie przygotowania absolwentów do uczestniczenia w rynku pracy.

Skuteczność opisanego powyżej systemu budzi jednak wątpliwości. O ile bez zastrzeżeń działają procedury związane z uruchomieniem nowej oferty dydaktycznej będącej odpowiedzią na postulaty interesariuszy zewnętrznych lub wewnętrznych, to monitorowanie realizacji procesu kształcenia nieomaga. Przykłady niewłaściwie wypełnionych sylabusów lub ich brak, przypadki realizowania treści kształcenia niezgodnych z aktualnym stanem wiedzy, czy zupełnie różnych treści w ramach tego samego przedmiotu, w zależności od wykładowców, zgłoszone przez studentów podczas spotkania z ZO PKA oraz stwierdzone podczas analizy wybranych prac etapowych i dyplomowych, uchybienia w ich archiwizacji, błędy w doborze i konstrukcji narzędzi weryfikacji efektów kształcenia, zawyżanie ocen, niewłaściwy dobór recenzenta świadczą o nazbyt powierzchownym corocznym przeglądzie procesu kształcenia, koncentrującym się bardziej na założeniach programowych niż rzeczywistej ich realizacji. Brak także mechanizmów gwarantujących monitorowanie modułów kształcenia realizowanych wspólnie z innymi jednostkami uczelni, np. specjalizacji nauczycielskiej. Podczas spotkania z ZO PKA ani osoby odpowiedzialne na Wydziale za kształcenie nauczycieli, ani przedstawiciele CEU nie mieli pełnej wiedzy o przebiegu kształcenia przygotowującego do zawodu nauczyciela na ocenianym kierunku. Wypracowania i wdrożenia wymaga zatem procedura wspólnego projektowania, realizowania i weryfikowania skuteczności kształcenia na specjalizacji nauczycielskiej.

3.2.

Główne źródła informacji publicznej o Uczelni, Wydziale oraz Instytutach stanowią ich strony internetowe. Na stronach IFW i IN zainteresowani mogą znaleźć informacje specyficzne dla jednostek: plany i rozkłady zajęć, opis struktury instytutów wraz z informacjami o pracownikach (biogram, termin dyżuru, adres mailowy), efekty kształcenia, informacje rekrutacyjne, informacje o życiu naukowym (główne tematy badawcze, konferencje odbywające się w jednostce). Informacje o uznawaniu efektów kształcenia i kwalifikacji uzyskanych w szkolnictwie wyższym udostępnione są w systemie USOS w poszczególnych sylabusach. W dziale „Aktualności” podawane są informacje bieżące, choć – zdaniem studentów – mało przydatne w procesie kształcenia. Brak np. informacji o odwołanych zajęć.

Formy i zakres udostępnianej publicznie informacji są zgodne z potrzebami różnych grup odbiorców, w tym obecnych i przyszłych studentów. Powyższe strony internetowe są regularnie aktualizowane (choć nie wszystkie) i udoskonalane, np. na stronie WF w lutym 2018 r. rozszerzono zakres informacji dot. studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami oraz nt. WSZiDJK, a także dot. oceny okresowej pracowników. O skuteczności działań doskonalących publiczny dostęp do informacji świadczy m.in. wzrost liczby osób odwiedzających ww. strony internetowe. Istotnej poprawy wymaga także zawartość USOS, w którym brak sylabusów niektórych zajęć, np. w ramach oferty specjalizacji nauczycielskiej. Ani strona Wydziału ani CEU nie rekompensują tych braków.

Informacje nt. WSZiDJK dostępne na stronie internetowej obejmują m.in.: skład WZJK (Przewodnicząca, przedstawiciele 3 Instytutów: Filologii Wschodniosłowiańskiej, Filologii Polskiej, Neofilologii, przedstawiciel doktorantów i przedstawicielka studentów), skład WRK (przedstawiciele jednostek WF: Przewodnicząca, przedstawiciele Instytutów: Filologii Wschodniosłowiańskiej, Filologii Polskiej, Neofilologii oraz MIKiS, pracownik/nauczyciel – studia doktoranckie, przedstawicielka doktorantów i przedstawiciel studentów oraz 25 przedstawicieli instytucji i firm – interesariuszy zewnętrznych (np.: Muzeum Podlaskie, Teatr Dramatyczny w Białymstoku, „Kurier Poranny”, Polskie Radio Białystok, TVP S.A. Oddział w Białymstoku, Firma „Perfekt”), opis działań w postaci *7 Sprawozdań z działania WSZiDJK (od roku akademickiego 2010/2011 do roku akademickiego 2016/2017)*.

Poza formą elektroniczną wybrane informacje dot. toku studiów są upowszechniane również w formie papierowej: na tablicach informacyjnych Instytutów (np. plany zajęć dydaktycznych, harmonogram sesji egzaminacyjnych, listy studentów, informacje o konkursach) oraz dziekanatu (np. sprawy stypendialne), jak również na tabliczkach informacyjnych gabinetów, w których mieszczą się katedry, zakłady oraz pracownie (godziny konsultacji pracowników).

Oceny publicznego dostępu do informacji, przy każdej aktualizacji danych, dokonują członkowie poszczególnych Rad Naukowych Instytutów oraz członkowie Rady Wydziału, a także studenci poprzez komentarze zamieszczane w ankietach (studenci oceniają sposób prowadzenia zajęć; infrastrukturę dydaktyczną (sale, wyposażenie, dostęp do Internetu), pracę dziekanatu, bibliotekę. W roku akademickim 2016/2017 wielu respondentów źle oceniło dostęp do Internetu; studenci krytycznie oceniali także jakość funkcjonowania strony internetowej Wydziału). Ponadto wszelkie uwagi interesariuszy (wewnętrznych i zewnętrznych) są rozpatrywane i uwzględniane na bieżąco.

ZO PKA zwraca uwagę, że studenci nie są informowani o wynikach ankiet oraz wnioskach z nich płynących, a także o wdrażanych na ich podstawie działaniach naprawczych i doskonalących. Obawiają się też o anonimowość przy wypełnianiu ankiet w USOS, wymagającym od użytkowników logowania.

Ważnym narzędziem informowania o ofercie dydaktycznej oraz wymaganiach merytorycznych, warunkach i kryteriach zaliczania zajęć są karty przedmiotów. Ich wzór jest czytelny i przejrzysty, jednak sposób ich wypełniania bywa niejednorodny. Efekty kształcenia podawane są na różne sposoby: niektóre karty przedmiotów zawierają jedynie opis efektów kształcenia bez odniesień do symboli efektów kierunkowych (np. *Wstęp do kulturoznawstwa*), inne odnoszą się jedynie do symboli efektów kierunkowych (np. *Wstęp do literaturoznawstwa*,

Praktyczna nauka języka angielskiego 0400-AS1-1PEN), pozostałe zaś podają w sposób właściwy zarówno opis, jak i odniesienie do symbolu kierunkowych efektów kształcenia. W niektórych kartach przedmiotów nie podano liczby punktów ECTS przypisanych przedmiotowi (np. *Wstęp do kulturoznawstwa*). Literatura poszczególnych przedmiotów podawana jest bez rozbicia na literaturę obowiązkową i uzupełniającą, co powoduje, że lista lektur obowiązkowych jest w bardzo wielu przypadkach zbyt długa.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Zarówno interesariusze wewnętrzni (WZJK, KZD na IN i KZD na IFW, studenci, pracownicy), jak i zewnętrzni (absolwenci, pracodawcy, WRK) chętnie i aktywnie uczestniczą w projektowaniu i zatwierdzaniu nowych propozycji dydaktycznych (np. nowych specjalności) i zmian w programie studiów. Jest to z pewnością mocną stroną funkcjonowania Wydziałowego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku.

Do słabości należy natomiast zbyt powierzchowne monitorowanie realizacji programu kształcenia, w efekcie czego jest ono nieskuteczne oraz brak procedur i narzędzi okresowego przeglądu modułów realizowanych wspólnie z innymi jednostkami.

WZJK dokonuje corocznej analizy działania wydziałowego systemu zapewniania jakości kształcenia pod kątem monitorowania standardów akademickich, oceny procesu kształcenia, oceny jakości zajęć dydaktycznych, monitorowania warunków kształcenia i organizacji studiów, oceny mobilności studentów, uzyskiwania opinii absolwentów uczelni o przebiegu odbytych studiów, uzyskiwania opinii pracodawców o poziomie zatrudnianych absolwentów, monitorowanie procesu potwierdzania efektów uczenia się. W analizach tych zamieszcza także informacje nt.: realizacji rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego. Następnie wszystkie sprawozdania umieszcza na stronie internetowej Wydziału.

WF zapewnia standardowy (strony internetowe i gabloty informacyjne) publiczny dostęp do kompleksowej informacji (w formie elektronicznej i papierowej) nt. programu i procesu kształcenia zarówno dla interesariuszy wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Na stronie internetowej WF są zamieszczane pełne *Sprawozdania z działania WSZiDJK (od roku akademickiego 2010/2011 do roku akademickiego 2016/2017)*. Poprawy wymaga jednak informowanie o bieżących sprawach związanych z tokiem studiów oraz o wynikach ankiet studenckich i działaniach doskonalących podejmowanych pod ich wpływem.

Dobre praktyki

- WSZJK - umieszczanie pełnych *Sprawozdań z działania WSZiDJK* na stronie internetowej wydziału; zamieszczanie w sprawozdaniach informacji nt.: realizacji rekomendacji WSZiDJK oraz USZiDJK z poprzedniego roku akademickiego.

Zalecenia

- Należy zintensyfikować monitorowanie zawartości sylabusów, poprawności doboru metod i narzędzi weryfikacji efektów kształcenia, przebiegu procesu dyplomowania;
- Należy opracować oraz wdrożyć procedury i narzędzia okresowego przeglądu modułów realizowanych wspólnie z innymi jednostkami;
- Należy poprawić jakość funkcjonowania strony internetowej Wydziału, a także zapewnić aktualność zamieszczanych tam informacji;
- Warto rozważyć możliwość umieszczenia na stronie internetowej jednostki (np. w specjalnej zakładce) informacji nt. bieżących spraw związanych z tokiem studiów, w tym odwołanych zajęć;
- Należy wdrożyć działania w zakresie informowania szerokiego grona studentów o wynikach ankiet oraz wnioskach z nich płynących, a także o wdrażanych na ich podstawie działaniach naprawczych i doskonalących.

Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia

4.1.Liczba, dorobek naukowy/artystyczny oraz kompetencje dydaktyczne kadry

4.2.Obsada zajęć dydaktycznych

4.3.Rozwój i doskonalenie kadry

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4

4.1.

Proces dydaktyczny na kierunku *Filologia* realizowany jest łącznie przez 75 pracowników (w IFW zatrudnionych jest 35 osób, w IN - 40 osób). Wykaz osób zgłoszonych do minimum kadrowego na prowadzonych na wizytowanym kierunku studiach I i II stopnia nie budzi zastrzeżeń. Do minimum kadrowego na studiach I stopnia zgłoszono dwudziestu ośmiu nauczycieli akademickich: czterech pracowników z tytułem profesora (trzech reprezentujących językoznawstwo, jednego – literaturoznawstwo), pięciu doktorów habilitowanych (czterech literaturoznawców, jednego językoznawcę) oraz dziewiętnastu doktorów w zakresie nauk humanistycznych (w tym: pięciu w zakresie literaturoznawstwa, trzynastu w zakresie językoznawstwa oraz jednego w zakresie historii). Do minimum kadrowego na prowadzonych studiach II stopnia zgłoszono dwudziestu jeden pracowników naukowo-dydaktycznych: cztery osoby z tytułem profesora (trzech językoznawców oraz jednego literaturoznawcę), czterech doktorów habilitowanych (w zakresie literaturoznawstwa) oraz trzynastu doktorów (czterech w zakresie literaturoznawstwa, dziewięciu w zakresie językoznawstwa). Osoby zgłoszone do minimum kadrowego legitymują się stopniami i tytułami w dziedzinie nauk humanistycznych, do której przypisany jest kierunek. Nauczyciele akademicy tworzący minimum kadrowe reprezentują dwie specjalności właściwe dla studiów filologicznych, tj. językoznawstwo i literaturoznawstwo, jedna osoba (w stopniu doktora wykazana w minimum dla studiów I stopnia) jest historykiem. Dorobek naukowy osób zgłoszonych do minimum kadrowego jest ilościowo i jakościowo znaczący, obejmuje on między innymi zagadnienia językowo-kulturowe, komparatystykę i językoznawstwo kontrastywne oraz przekładoznawstwo. W pracach literaturoznawców liczne są prace o nachyleniu kulturowym i teoretyczno-literackim.

Dorobek zaliczonego do minimum kadrowego doktora historii dotyczy zagadnień francuskiej kultury postkolonialnej i odpowiada profilowi kształcenia prowadzonemu na studiach I stopnia w specjalności filologia francuska. Stwierdzić można zatem, iż wymagania formalne dotyczące minimum kadrowego na studiach I i II stopnia zostały spełnione

Ze względu na specyfikę prowadzonego kształcenia (programy kształcenia obejmują najczęściej naukę w zakresie dwóch nowożytnych języków obcych) jednostka posiada w swoich zasobach kadrowych specjalistów z zakresu nauczania języka rosyjskiego, języka angielskiego, języka niemieckiego, języka francuskiego i języka hiszpańskiego.

Struktura kwalifikacji i dobór kadry prowadzącej zajęcia zapewnia studentom ocenianego kierunku możliwość osiągnięcia zakładanych w programach studiów efektów kształcenia. Kompetencje naukowo-dydaktyczne zatrudnionych w jednostce nauczycieli akademickich pozwalają umiejętnie łączyć proces kształcenia z prowadzonymi badaniami własnymi (por. powierzenia zajęć dydaktycznych zgodne z profilami naukowo-badawczymi pracowników). Stosowane (zaobserwowane w trakcie hospitacji) metody dydaktyczne wskazują na doświadczenie kadry zarówno w prowadzeniu zajęć dydaktycznych w czasie trwania cyklu kształcenia, jak i umiejętność rozwijania wśród studentów postaw autonomicznych, zorientowanych na programowe uczenie się przez całe życie.

W trakcie wizytacji, wśród kadry dydaktycznej IN - specjalności z językiem angielskim ZO zwrócił uwagę na zatrudnienie grupy pracowników dydaktycznych w stopniu magistra, którzy nie planują dalszej kariery akademickiej. Wg informacji udzielonych przez Władze Wydziału jest to efekt historycznej charakterystyki jednostki, która w roku 2015 powstała na podwalinach istniejącego w Białymstoku do 1995 r. Nauczycielskiego Kolegium Języka Angielskiego.

4.2.

Dyrektorzy Instytutów wraz z kierownikami zakładów (IN – 3, IFW- 2) i katedr (IFW – 5) są odpowiedzialni za obsadę zajęć dydaktycznych. Zajęcia powierzane są zgodnie z profilem naukowo-badawczym pracowników i w większości odpowiednio do ich kwalifikacji (stopnie i tytuły naukowe). Wśród wykładowców przeważają pracownicy naukowo-dydaktyczni zatrudnieni na Wydziale na podstawie umowy o pracę, część kadry realizuje zajęcia dydaktyczne w ramach umów cywilno-prawnych, przy czym tzw. zajęcia zlecone powierzane są zazwyczaj osobom ze specyficznymi kompetencjami zawodowymi (np. aktywnym tłumaczom przysięgłym, tłumaczom konsekutywnym, tłumaczom literatury pięknej, redaktorom filmowych ścieżek dźwiękowych), aktywnie działającym na lokalnym rynku pracy. Jednostka stara się pozyskiwać również w charakterze nauczycieli (lektorów) rodzimych użytkowników języka posiadających uprawnienia dydaktyczne. W roku wizytacji (2017/2018) w jednostce zatrudnionych jest sześć osób o tym profilu (IFW – 3, IN – 3).

Ze względu na charakter prowadzonego w obu instytutach kształcenia językowego obejmującego także kształcenie językowych kompetencji komunikacyjnych od poziomu A1 *ESOKJ* (np. tzw. nauczanie „od podstaw” w specjalnościach z językiem francuskim i językiem hiszpańskim) prowadzenie zajęć dydaktycznych realnie powiązanych z sferą aktywności badawczej pracowników może odbywać się w ramach zajęć specjalizacyjnych oraz seminariów magisterskich (informacje uzyskane na spotkaniu z pracownikami IN i IFW).

Zarówno w IFW, jak i w IN zajęcia powierzane są z dużą dbałością o zapewnienie pensum pracownikom zatrudnionym w jednostce w ramach umowy o pracę. Oba instytuty posilają się również specjalistami spoza uczelni (także interesariuszami zewnętrznymi) do obsady zajęć specjalistycznych rozwijających kompetencje praktyczne przydatne bezpośrednio na rynku pracy. W trosce o wysoką jakość prowadzonych zajęć jednostka korzysta także z pracy *native speakerów*, są to jednak najczęściej osoby długo przebywające w Polsce, tak więc o ograniczonych kontaktach z rodzimym językiem. Ciekawym rozwiązaniem zastosowanym w jednostce jest przyjmowanie i zatrudnianie na *filologii angielskiej* w wymiarze pełnego czasu pracy stypendystów Fullbrighta (w latach 2015/2016 i 2016/2017). Strategia ta pozostaje jednak rozwiązaniem doraźnym ze względu na procedurę konkursową stosowaną przy aplikacjach o stypendium Fundacji.

W czasie wizytacji ZO zwrócił się z zapytaniem o przyczynę powierzania seminariów dyplomowych w dziedzinie językoznawstwa (np. IN – filologia angielska) pracownikom niesamodzielnym w stopniu doktora. W świetle dostarczonych informacji jest to sytuacja przejściowa wynikająca z: a) osiągnięcia wieku emerytalnego przez dotychczasowych pracowników samodzielnych zatrudnionych w jednostce, b) oczekiwania na rozwiązanie ogłoszonych konkursów na stanowiska profesorskie dla pracowników samodzielnych, specjalistów z zakresu językoznawstwa romańskiego i angielskiego

Przedstawiona Zespołowi dokumentacja wskazuje, iż obsada zajęć w wizytowanej jednostce dokonywana jest prawidłowo. Przeprowadzone przez ZO hospitacje zajęć dydaktycznych w obu instytutach (IN i FW) i na obydwu poziomach prowadzonych studiów potwierdzają wysoką jakość pracy dydaktycznej, dojrzały warsztat oraz dostosowanie treści, materiałów i metod do typu zajęć i poziomu grupy.

4.3.

Dbłość o jakość procesu kształcenia przekłada się bezpośrednio na starania Władz o zapewnienie pracownikom możliwości osobistego rozwoju, a przez to zwiększenia ich wkładu w podnoszenie jakości badań i dydaktyki prowadzonych w jednostce (w ostatniej ocenie parametrycznej Wydział Filologiczny otrzymał kategorię „A” również za sprawą osiągnięć pracowników ocenianego kierunku: publikacje w czasopiśmie punktowanych, monografie naukowe, awanse zawodowe). W ciągu ostatnich 5 lat kadra IN i IFW zyskała 6 pracowników samodzielnych (doktorów habilitowanych) oraz 11 doktorów.

W ramach realizowanej na Uniwersytecie polityki kadrowej Wydział stara się pozyskać kolejnych pracowników samodzielnych, zwłaszcza specjalistów w dziedzinie językoznawstwa angielskiego i francuskiego (zgodnie z uzyskaną przez ZO informacją właściwa procedura konkursowa jest obecnie w toku).

Interesującym zabiegiem motywującym doskonalenie kadry jest system nagród dziekańskich przyznawanych także najlepszym pracownikom dydaktycznym za prowadzoną przez nich działalność naukową (publikacje), skutkiem czego aplikują oni niekiedy o zmianę charakteru zatrudnienia z pracownika dydaktycznego na pracownika naukowo-dydaktycznego.

Wewnętrzny dla Wydziału regulamin podziału środków na naukę uwzględnia osobisty dorobek każdego z pracowników (między innymi publikacje i aplikowanie o granty naukowe), nie mniej jednak w czasie spotkania z ZO pracownicy jednostki zwrócili uwagę na labilne kryteria oceny (w tym także oceny parametrycznej jednostek), a co za tym idzie, na trudności w

planowaniu osobistej ścieżki kariery i podejmowanych działań o charakterze naukowo-badawczym (np. decyzje o przygotowaniu pewnego typu publikacji).

Zgodnie z wymogami ustawowymi oraz Statutem UwB, kadra IN i IFW podlega okresowej ocenie pracowniczej. Ponadto wszyscy pracownicy składają coroczne sprawozdania z działalności naukowej. Wobec wzmiankowanych labilnych kryteriów oceny na poziomie ogólnokrajowym, Władze jednostki pracują obecnie nad ustaleniem „minimalnych wymogów oceny parametrycznej”, których spełnienie będzie warunkiem *sine qua non* uzyskania przez pracownika oceny pozytywnej. Okresowa ocena pracownicza uwzględnia także wyniki semestralnych ankiet studenckich, jednak w czasie spotkania przedstawiciela ZO ze studentami, ci ostatni zwrócili uwagę na brak informacji zwrotnej na temat realnego wpływu wyników ankiet na wdrażanie konkretnych działań naprawczych.

Wskazywaną przez pracowników jednostki przeszkodą w ich harmonijnym rozwoju naukowym i dalszym doskonaleniu kompetencji dydaktycznych jest duża liczebność grup studenckich z przedmiotów wymagających aktywizujących metod dydaktycznych (min. 25 osób na ćwiczeniach) oraz polityka rozliczania pensum pracownika uzależniona od liczby studentów uczestniczących w zajęciach, która w praktyce oznacza obniżanie liczby godzin zaliczonych do pensum w przypadku, gdy liczba uczestników danych zajęć jest mniejsza od wyznaczonego minimum (dot. szczególnie seminariów, gdzie min. wynosi 12 osób). Tak duża liczebność grup uniemożliwia indywidualną pracę ze studentem, zniechęca do wprowadzania nowych metod dydaktycznych zorientowanych na aktywizację studentów, a w przypadku zajęć wymagających czasochłonnego sprawdzania prac pisemnych - znacząco utrudnia łączenie pracy dydaktycznej z naukową. Uzależnianie pensum prowadzących seminaria od liczby seminarzystów stoi z kolei w sprzeczności z potrzebą budowania relacji mistrz – uczeń, przynoszącej najlepsze rezultaty dydaktyczne i naukowe.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Jednostka spełnia wymogi dotyczące liczby, dorobku naukowego oraz kompetencji dydaktycznych kadry. Obsada zajęć odbywa się w sposób prawidłowy i uwzględnia profil naukowo-badawczy oraz kompetencje merytoryczne pracowników. Jednostka stara się kreować warunki do rozwoju i doskonalenia własnej kadry.

Wśród słabych stron jednostki zauważyć można zbyt małą liczbę rodzimych użytkowników języka prowadzących zajęcia na poszczególnych specjalnościach. Jednocześnie zbyt duża liczebność grup studenckich wymagających zindywidualizowanej relacji „uczeń-mistrz” (seminaria dyplomowe) generuje (w opinii samych pracowników oraz ZO) znaczne utrudnienia w systematycznym rozwoju pracy dydaktycznej i naukowej (prowadzenie zajęć o wysokiej jakości jak również kształcenie młodej kadry naukowo-dydaktycznej).

Dobre praktyki

-

Zalecenia

- Należy pozyskać rodzimych użytkowników języka do prowadzenia zajęć z PNJ.

- Należy zmniejszyć liczebność grup z przedmiotów wymagających aktywnego udziału studentów oraz zrezygnować z uzależnienia rozliczania pensum pracownika od liczby studentów uczestniczących w zajęciach.

Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym wydziału odpowiedzialnego za kształcenie na kierunku *Filologia* opiera się na kontaktach z instytucjami zewnętrznymi oraz przedsiębiorstwami funkcjonującymi w obrębie miasta i regionu. Współpraca ta dotyczy głównie opiniowania przez podmioty zewnętrzne opracowywanych przez jednostki programów kształcenia, w tym zakładanych efektów kształcenia, jak również powoływania nowych specjalności uwzględniających aktualne na dany moment potrzeby rynku pracy. Otoczenie zewnętrzne jest także dla jednostek źródłem informacji na temat realnych kompetencji operacyjnych studentów i absolwentów. Pozyskiwane są one dzięki opiniom, jakie pracodawcy wyrażają na temat studentów odbywających praktyki zawodowe oraz absolwentów-pracowników, tj. studentów, którzy po ukończeniu studiów na ocenianym kierunku podjęli pracę w podmiotach społeczno-gospodarczych współpracujących z UwB.

W ramach prowadzonej współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym studenci IN oraz IFW mają także możliwość realizacji obowiązkowych praktyk zawodowych w podmiotach zewnętrznych, jeśli tylko jednostki te zapewniają możliwość zrealizowania założeń programowych praktyk określonych w *Regulaminie studenckich praktyk zawodowych* na Wydziale Filologicznym UwB. Przykładami takiej współpracy są dwie edycje kursu (50 godz. zajęć) z języka angielskiego dla dzieci w wieku 6-8 lat przeprowadzonych w Książnicy Podlaskiej, tłumaczenia okolicznościowe dla Opery i Filharmonii Podlaskiej, obsługa klientów, tłumaczenie materiałów reklamowych i ulotek oraz tekstów na stronę internetową na potrzeby sektora turystyczno-handlowego (Biuro Podróży Holiday, Biuro Podróży Itaka, Biuro Podróży NEW YORK s.c.), świadczenie usług w zakresie reprezentacji podmiotów gospodarczych i osób fizycznych przed organami celnymi (Urząd Celny, Straż Graniczna).

Dobrym przykładem wpływu interesariuszy zewnętrznych na ewolucję programów kształcenia jest powołanie do życia specjalności *język francuski od podstaw z językiem angielskim w profilu tłumaczeniowym* na studiach I stopnia. Idąc za sugestią potencjalnych pracodawców - Agencja Celna EKO-TRANS Import. Export i Firma AXAMI, producent luksusowej konfekcji damskiej, poszukujących specjalistów w zakresie tłumaczeń ustnych i pisemnych wykorzystywanych w międzynarodowym obrocie towarowym) - do programu studiów wprowadzono przedmioty przydatne w komunikacji zawodowej, jak np. komunikacja oficjalna i handlowa w języku francuskim, język francuski w ekonomii, tłumaczenia użytkowe.

Innym przykładem jest uruchomienie specjalności *filologia rosyjska – przekładoznawstwo* na studiach II stopnia oraz *filologia angielska z elementami translatoryki* na studiach II stopnia, przygotowujące studentów do pracy tłumacza.

Na szczególną uwagę zasługują działania - podjęte w roku akademickim 2017/2018 - w ramach współpracy z centrum outsourcingowym CERI (centrum usług biznesowych, którego 100% udziałowcem niemiecki Commerzbank AG). Mając na uwadze ogólnoakademicki profil

kształcenia realizowany na ocenianym kierunku, CERI sponsoruje obecnie *nadobowiżkowy* kurs języka niemieckiego dla specjalności *filologia angielska z językiem niemieckim* (studia I stopnia). Kurs prowadzony przez pracowników Instytutu Neofilologii – jako zajęcia dodatkowe - ukierunkowany jest na komunikację zawodową. Ten typ kształcenia poszerza kompetencje studentów o znajomość języka specjalistycznego, komplementarne do znajomości jego standardowej wersji, obecnej w typowym kształceniu akademickim. Z przedstawionej dokumentacji wynika, iż Centrum przewiduje zatrudnienie studentów, którzy skorzystali z jego oferty, a także rozszerzenie jej na pozostałe specjalności wizytowanego kierunku.

W ramach działań prowadzących do ścisłej współpracy z otoczeniem zewnętrznym nie bez znaczenia pozostaje także fakt powołania przez Dziekana Wydziału Filologicznego *Wydziałowej Rady Konsultacyjnej*. Jej 33 członków rekrutujących się spośród pracowników wydziału, studentów i doktorantów (Przewodnicząca i 7 członków) oraz - w większości - z przedstawicieli podmiotów zewnętrznych, reprezentujących firmy usługowe w zakresie tłumaczeń i kontaktów biznesowych z zagranicą, lokalne media i instytucje kultury, służby ochrony pogranicza, jednostki samorządu terytorialnego oraz szkoły średnie (w sumie 25 członków, cf. pełny skład *Rady* na stronie [www Wydziału](http://www.Wydziału)) jest w założeniu zespołem doradczym i opiniodawczym, którego podstawowymi zadaniami są: a) ocena realizacji zakładanych w programach studiów efektów kształcenia, b) konsultacje w zakresie powoływania nowych specjalności, c) propozycje zmian w programach studiów prowadzące do zaspokojenia potrzeb rynku pracy.

Z rozmów jakie ZO prowadził podczas spotkania z interesariuszami zewnętrznymi i przedstawicielami *Wydziałowej Rady Konsultacyjnej* wynika, iż pracodawcy cenią u studentów wizytowanego kierunku ich tzw. kompetencje miękkie oraz wykształcenie filologiczne (opanowanie komunikacyjnych sprawności językowych, a zwłaszcza sprawności poprawnego pisania). Zwracano jednak uwagę na konieczny okres wdrażania nowego pracownika do jego obowiązków zawodowych podkreślając, że proces ten trwa nadal około roku.

Równolegle do współpracy z otoczeniem gospodarczym wizytowana jednostka kreuje warunki sprzyjające działalności popularyzatorskiej, kulturalnej i edukacyjnej. Interesariusze zewnętrzni podali przykłady współpracy szkół ze studentami i dydaktykami przy organizacji festiwali (*Festiwal Nauki*), konkursów (*Familiada po rosyjsku*, *Dni kultury rosyjskiej*, festiwal piosenki rosyjskiej), obszarowych dni kultury. Studenci współpracują również z Młodzieżowym Domem Kultury oraz z Książnicą Podlaską (w ramach podpisanej umowy). Podmioty gospodarcze współuczestniczą w organizacji tych wydarzeń oferując wsparcie finansowe.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wizytowana jednostka współpracuje z otoczeniem społeczno-gospodarczym w tym z pracodawcami, współpraca ta dotyczy zasadniczo oceny realizowanych programów studiów oraz inicjowania tworzenia nowych specjalności. Odnotować należy również współdziałanie przy realizacji praktyk zawodowych, przedsięwzięć popularyzatorskich oraz kulturalnych. Współpraca odbywa się na drodze kontaktów formalnych *via* podpisane z podmiotami zewnętrznymi umowy oraz dzięki działaniom Wydziałowej Rady Konsultacyjnej. Według informacji przekazanych na spotkaniu z przedstawicielami pracodawców, ostatnie posiedzenie

Rady odbyło się w roku akademickim 2016/2017. W celu zwiększenia skuteczności współpracy przejawiającej się np. w konsultacji proponowanych programów kształcenia jak również definiowania zakładanych efektów kształcenia, ZO sugeruje coroczne spotkania z członkami Rady, zwłaszcza na etapie przygotowań do przedłożenia właściwym organom Uczelni programów studiów dla kolejnych cykli kształcenia bądź nowych specjalności.

Silną stroną jednostki jest szeroka gama zewnętrznych podmiotów współpracujących, słabą – nie do końca wykorzystany potencjał tych podmiotów w formułowaniu efektów kształcenia dla poszczególnych specjalności i modułów zajęć, monitorowaniu procesu kształcenia i przeglądach programów studiów. Zauważyć należy jednocześnie, iż współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym, a zwłaszcza zbyt dosłowne traktowanie sugestii pracodawców w kwestii niezbędnych absolwentom kompetencji (NB. odpowiadających okresowym potrzebom lokalnego rynku pracy) może nieść w sobie niebezpieczeństwo nachylenia profilu kształcenia akademickiego w kierunku kształcenia zawodowego. W chwili obecnej ZO nie stwierdził jednak odstępstwa tego typu od deklarowanego profilu ogólnoakademickiego ocenianego kierunku.

Dobre praktyki

- Współpraca z podmiotem zewnętrznym (CERI) finansującym dodatkowe zajęcia językowe dla studentów.
- Współpraca z podmiotem zewnętrznym (Bank Santander) finansującym zagraniczne wyjazdy naukowe dla pracowników.

Zalecenia

- Należy (w miarę możliwości) wzmocnić udział interesariuszy zewnętrznych w cyklicznym monitorowaniu procesu kształcenia (m.in.: regularny przegląd programów studiów, wgląd w sylabusy do zajęć);
- Należy (w miarę możliwości) współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym nadać większy zasięg terytorialny, włączyć do współpracy podmioty zagraniczne lub międzynarodowe, obecne na rynkach pracy, do których aspirują absolwenci kierunku.

Kryterium 6. Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6

W ostatnich dwóch latach Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej (IFW) i Instytut Neofilologii (IN) nasiliły starania zmierzające do zintensyfikowania współpracy międzynarodowej: z inicjatywy IFW rektor UwB podpisał umowę z Państwowym Instytutem Języka Rosyjskiego im. A.S. Puszkina w Moskwie (2017); w semestrze letnim roku akademickiego 2017/2018 troje studentów IFW na mocy umowy UwB z Państwowym Uniwersytetem Grodzieńskim im. Janka Kupały wyjechało na semestralne studia do Grodna, natomiast troje studentów białoruskich podjęło studia w Białymstoku (IFW); wkrótce zapewne dojdzie do podpisania przez IFW umowy o współpracy z Państwowym Uniwersytetem Baranowickim (Białoruś) specjalizującym się w nauczaniu języków obcych na odległość; w roku akademickim 2016/2017 i 2017/2018 w IN zajęcia dydaktyczne prowadzili stypendyści programu Fulbrighta; IN nawiązał współpracę z Państwowym Uniwersytetem Kijowskim im.

Borysa Grinczenki (w grudniu 2017 roku odbyła się w Białymstoku wspólna konferencja naukowa, następna odbędzie się w Kijowie w październiku 2018 roku); IN zawarł w 2018 roku dwie nowe umowy w ramach programu Erasmus+ z Josip Juraj Strossmayer University of Osijek (Chorwacja) i z Ciankiri Karatekin University (Turcja).

Udział gości zagranicznych w procesie dydaktycznym jest wysoko oceniany przez dyrekcje IFW i IN. W zajęciach prowadzonych przez wykładowców z zagranicy (osoby te zostały uwzględnione w Załączniku nr 6 do Raportu Samooceny) brali udział studenci zainteresowani proponowaną tematyką oraz pracownicy obu Instytutów. Często takie wizyty owocują dalszą współpracą (m.in. udziałem w konferencjach organizowanych przez IN i IFW, recenzowaniem artykułów do czasopism wydawanych przez te Instytuty: „Crossroads”, „Linguodidactica”).

Dłuższe kursy, prowadzone przez wykładowców z zagranicy (np. w ramach wymiany Fullbrighta), monitorowane były przez dyrekcję lub/i bezpośrednich przełożonych jednostki zatrudniającej pracowników. Zagraniczni uczeni uczestniczyli w zebraniach (np. organizowanych przez Dyrekcję IN czy Kierownika Pracowni PNJA), na których omawiano bieżące problemy dydaktyczne. Zajęcia przez nich prowadzone oceniane były także przez studentów na koniec kursów zgodnie z zasadami obowiązującymi na kierunku filologia. Oceny tych zajęć były zawsze bardzo pozytywne.

Pracownicy IFW wyjeżdżali na staże (Odessa, Wilno), szkolenia dotyczące funkcjonowania programu Erasmus+ (Pecs), wykłady gościnne (Witebsk, Pecs, Kazań, Brno, Trnawa, Odessa, Grodno). Gośćmi Instytutu w latach 2016-2017 byli wykładowcy z uniwersytetów w Sarajewie i Tyrnowie Wielkim.

Znacznie aktywniejsi na polu współpracy międzynarodowej byli/są pracownicy IN (z całą pewnością mają jednak do dyspozycji znacznie więcej opcji), którzy wyjeżdżali w ramach programu Erasmus+ (Cagliari, Lizbona, Santiago de Compostela), grantów (Moskwa, Berlin, San Diego, Cambridge), stypendium programu Fulbrighta (Nowy York), uczestniczyli w kursach językowych (Granada, Madryt), występowali z wykładami (Cagliari), współtworzyli z uczonymi z Hong Kong Baptist University, University of Exeter, Universität des Saarlandes i Technische Universität Darmstadt projekt badawczy „Translation & Philosophy”.

W latach 2016-2017 w IN wykłady gościnne wygłosili uczeni reprezentujący kilkanaście polskich i zagranicznych ośrodków (m.in. Uniwersytet Opolski, University of Westminster, Universität des Saarlandes, Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Centre des Recherches Historiques, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Uniwersytet Warszawski, Państwowy Uniwersytet Kijowski im. Borysa Grinczenki).

Ta dysproporcja w aktywności międzynarodowej obu instytutów wynikać może z bardzo – zdaniem pracowników jednostki obecnych na spotkaniu z ZO PKA – ograniczonych środków finansowych przeznaczonych na wyjazdy zagraniczne w celu przeprowadzenia kwerendy bibliotecznej, odbycia stażu naukowego lub dydaktycznego, szczególnie na wyjazdy trudno finansowane ze środków unijnych czyli do Rosji, na Białoruś i na Ukrainę.

Wyjazdy zagraniczne pracowników IFW i IN przekładają się często na stan badań naukowych (przygotowanie monografii doktorskich czy habilitacyjnych) i późniejsze publikacje (m.in. we współautorstwie z badaczami z Katedry Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Odesskiego).

Kontakty międzynarodowe pracowników IFW i IN mają pewien wpływ także na realizację kształcenia na kierunku *Filologia*. Można by tu wymienić kilka przykładów. Kilkoro pracowników IFW w ramach programu Erasmus+ przebywało na szkoleniu na Uniwersytecie w Pecs (Węgry), w trakcie którego hospitowali zajęcia dydaktyczne, odbyli kwerendę biblioteczną, prowadzili zajęcia ze studentami. Wyjazd umożliwił cenną wymianę doświadczeń w zakresie nauczania rosyjskiego jako języka obcego (obserwacja metod nauczania, analiza bazy materiałowej – podręczników i programów multimedialnych stosowanych w procesie dydaktycznym, itd.). Płynące z pobytu w Pecs wnioski zostały przedstawione podczas szkoleń metodycznych organizowanych regularnie dla pracowników IFW zajmujących się praktyczną nauką języka rosyjskiego. Równie ważna dla procesu kształcenia okazała się współpraca międzynarodowa językoznawców zatrudnionych w IN. Anglista w ramach grantu Aurora Erasmus Mundus odbył staż naukowo-badawczy (1 października 2015 – 31 lipca 2016, temat badawczy: *Comprehension of generics and non-generics in aphasic patients. Research on the neural underpinnings of language processing*) w Laboratorium Neurolingwistyki HSE w Moskwie. Efektem zdobytych doświadczeń było uruchomienie (funkcjonującego już ponad dwa lata) projektu badawczego „Pearstories” realizowanego na kierunku *Filologia* we współpracy z innymi pracownikami jednostki i przy znaczącym współudziale studentów. W wyniku badań prowadzonych przez pracowników i studentów powstały pierwsze prace licencjackie w roku 2016/2017, w roku 2017/2018 badania kontynuowano ze studentami dwóch seminariach licencjackich. Podkreślić należy fakt, iż studenci uczestniczyli w pełnej procedurze eksperymentalno-badawczej. Natomiast romanistka kierowała w latach 2011-2013 projektem „Słownik czasowników polskich dla platformy NooJ” w ramach programu POLONIUM (we współpracy z z laboratorium LASELDI, Universite de Franche-Comte, Besancon). Koncepcje i metodologia użyte w projekcie posłużyły seminarzystom w napisaniu prac licencjackich.

Jak twierdzą autorzy Raportu Samooceny: „Rola umiędzynarodowienia procesu kształcenia jest istotnym aspektem koncepcji kształcenia w UwB, czego świadectwem są odpowiednie zapisy w *Uchwale Senatu UwB nr 2015 z dnia 22 lutego 2017 r.* Zdecydowana większość zajęć na kierunku filologia odbywa się w języku docelowym”. W przypadku IN możemy mówić o językach kierunkowych (angielski, francuski) i jeszcze dodatkowych do wyboru (hiszpański, niemiecki, rosyjski). Powstają kolejne specjalności, na których wszystkie zajęcia są prowadzone w językach obcych (zob. „Uchwałę nr 1384 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 17 kwietnia 2013 r.”, która dotyczy następujących specjalności: filologia angielska, studia pierwszego stopnia, oferta skierowana do studentów z zagranicy; filologia rosyjska – komunikacja językowa w sferze biznesu, studia pierwszego stopnia oraz filologia rosyjska, studia pierwszego stopnia; z kolei w „Uchwale nr 2187 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 31 stycznia 2018 r.” mówi się o specjalności: filologia angielska, studia drugiego stopnia, oferta skierowana do studentów z zagranicy). Celem tych organizacyjnych zabiegów było umożliwienie tworzenia grup studenckich składających się wyłącznie z cudzoziemców. Prawdopodobnie w najbliższym roku akademickim (2018/2019) powstanie już pierwsza – złożona ze studentów z Chin.

W roku akademickim 2017/2018 na kierunku *Filologia* studiuje 38 studentów (26 na studiach pierwszego stopnia, 12 na studiach drugiego stopnia) z Australii, Białorusi, Brazylii, Hiszpanii, Ukrainy i Włoch. Część z nich korzysta z programu Erasmus+. Z kolei 21 studentów

ocenianego kierunku przebywa na studiach za granicą. Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu z ZO PKA praktykowany w jednostce sposób uznawania efektów kształcenia osiągniętych podczas studiów za granicą zniechęca do korzystania z unijnych programów (np. Erasmus+). Zbyt często, ich zdaniem, muszą po powrocie (a niekiedy jeszcze przed wyjazdem) zaliczać niektóre przedmioty, co podważa istotę funkcjonowania programu.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Silną stroną polityki umiędzynarodowienia prowadzonej na ocenianym kierunku jest jej ścisły związek z przedsięwzięciami naukowymi i działalnością dydaktyczną wykładowców oraz poszukiwanie nowych partnerów instytucjonalnych także za wschodnią granicą Polski. Wysiłki te wymagają jednak zintensyfikowania i odpowiedniego wsparcia finansowego ze strony władz Uczelni. Niska jest mobilność studentów, system wsparcia organizacyjnego osób pragnących skorzystać z programów wymiany studenckiej wymaga udoskonalenia.

Dobre praktyki

-

Zalecenia

- Pracownicy naukowo-dydaktyczni jednostek współtworzących Wydział Filologiczny (przede wszystkim Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej) powinni znacznie częściej ubiegać się o granty, które pozwoliłyby między innymi na przeprowadzenie zagranicznej kwerendy bibliotecznej oraz sprzyjały włączaniu studentów do prac badawczych.
- Władze Uczelni i Wydziału powinny zatroszczyć się o stworzenie nowych możliwości wymiany pracowników naukowo-dydaktycznych i studentów z uczelniami rosyjskimi, białoruskimi i ukraińskimi (choćby podpisywanie nowych umów bilateralnych lub renegocjowanie obowiązujących), czyli reprezentującymi kraje pozostające poza sferą działania większości programów unijnych.
- Władze Wydziału powinny zadbać o bardziej rygorystyczne przestrzeganie zasad obowiązujących przy wyjazdach studenckich w ramach programu Erasmus+. Należy w takich sytuacjach do minimum ograniczyć konieczność zdawania na macierzystej uczelni dodatkowych zaliczeń i egzaminów, która pozostaje w sprzeczności z intencjami pomysłodawców tego programu.

Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia

7.1. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa

7.2. Zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne

7.3. Rozwój i doskonalenie infrastruktury

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7

7.1.

Kierunek *Filologia* jest realizowany w dwóch jednostkach Wydziału Filologicznego: Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej (IFW, pl. Niezależnego Zrzeszenia Studentów 1, tu również mieści się siedziba Wydziału Historyczno-Socjologicznego) i Instytucie Neofilologii (IN, ul. Liniarskiego 3).

Do dyspozycji studentów i pracowników IFW pozostają sale i gabinety znajdujące się w obu niemal sąsiadujących ze sobą budynkach: 6 sal ćwiczeniowych wyposażonych w sprzęt multimedialny, 3 sale wykładowe (w tym jedna dzielona z IN, we wszystkich jest zainstalowany sprzęt multimedialny i nagłośnienie, w sali nr 47 - pl. NZS 1 - znajduje się pętla induktofoniczna dla osób niedosłyszących, w każdej jest dostęp do Internetu), aula (wspólna dla Wydziału Filologicznego i Wydziału Historyczno-Socjologicznego), laboratorium językowe, ogólnowydziałowa pracownia komputerowa (15 stanowisk), 7 gabinetów (we wszystkich znajdują się komputery i drukarki) i jedno pomieszczenie oddane do dyspozycji wszystkich pracowników IFW (znajdują się tu kserokopiarka, dwa stanowiska komputerowe i dwie drukarki). Dodatkowe stanowiska komputerowe znajdują się w hallu budynku przy pl. NZS 1 (I piętro).

Natomiast zajęcia dla studentów IN odbywają się wyłącznie na ul. Liniarskiego 3. Studenci i pracownicy mają do swojej dyspozycji - oprócz wspomnianej wyżej sali wykładowej dzielonej z IFW – 13 sal (spośród których 10 jest wyposażonych w sprzęt multimedialny, a 2 dodatkowo w tablice interaktywne), laboratorium językowe, 9 gabinetów i – podobnie, jak w przypadku IFW – jedno pomieszczenie (z 2 stanowiskami komputerowymi, drukarką i kserokopiarką) wspólne dla wszystkich pracowników.

Zarówno w IN, jak i w IFW specjalistyczne laboratoria – to pracownie językowe MENTOR PLUS (sala nr 24 oraz sala nr 11) zaopatrzone w kabiny studenckie (20 w każdej sali) i pulpit prowadzącego. Sale te w pełni spełniają wszelkie wymagania techniczne do prowadzenia ćwiczeń z tłumaczeń ustnych (w tym symultanicznych). Kabiny wyposażone są w słuchawki z mikrofonami oraz połączenie do wybranych kabin z pracowni lub materiałów audio, posiadają komunikację z wykładowcą. System daje możliwość korzystania z dyktafonów (marki Sony w s. 24 oraz cyfrowe ZOOM w s. 11), nagrywania i odsłuchu nagrań, audycji i informacji z płynących z pracowni, połączenia z wykładowcą, itd. Dzięki temu studentom umożliwia się indywidualny trening tłumaczenia ustnego, pracę w parach czy grupach.

Kierunek *Filologia* nie dysponuje własnym oprogramowaniem specjalistycznym wspierającym pracę tłumacza. Tym niemniej studenci specjalności translatorycznych są informowani o oprogramowaniu służącym do tłumaczenia wspomaganego komputerowo (Trados, memoQ, Wordfast i in.). Studenci studiów II stopnia specjalności filologia angielska z elementami translatoryki podczas zajęć mają możliwość zapoznania się ze specjalistycznymi programami służącymi do tłumaczenia i umieszczania napisów filmowych. Są to: EdList: <http://staw.org.pl/pl/edlist-polski-program-do-napisow/> EZTitles; a także programy na platformach, którymi posługują się studia przygotowujące napisy: Meta, Sfera (na przykład z ich użyciem są robione napisy do filmów do Netflixa).

W siedzibach obu instytutów można korzystać z sieci Wi-Fi.

Niestety, tylko budynek na pl. NZS spełnia wszystkie warunki umożliwiające poruszanie się na wózku inwalidzkim (podjazdy, windy). Natomiast pomieszczenia IN (ul.

Liniarskiego 3) nie są jeszcze w pełni przyjazne dla osób niepełnosprawnych (w razie konieczności trzeba korzystać z pomocy przechowywanego na portierni tzw. schodolazu).

Wielkość i liczba sal w obydwu budynkach jest w zasadzie odpowiednia do realizacji procesu kształcenia, dostosowana do liczby studentów i umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia (m.in. w zakresie przygotowania do badań naukowych na studiach I stopnia i uczestniczenia w nich na studiach II stopnia). Opisywana baza dydaktyczno-naukowa IN i IFW spełnia wymogi przepisów BHP.

Jak wynika z ankiet ewaluacyjnych przeprowadzonych pod koniec roku akademickiego 2016/2017, studenci Wydziału Filologicznego (należy założyć, że byli wśród nich przedstawiciele IFW i IN) „apelują o większe sale lub ich remonty, podłokietniki w auli, nowocześniejsze laboratorium komputerowe [...]. W ankietach zwracano uwagę na zły dostęp do Internetu. Studenci krytycznie oceniali także jakość funkcjonowania strony internetowej Wydziału [...]”.

Nie budzi natomiast zastrzeżeń infrastruktura i wyposażenie instytucji, w których odbywają się praktyki zawodowe. Po ich odbyciu studenci nie zgłaszali swoim opiekunom uwag krytycznych. Wybierane placówki dysponują stosownymi narzędziami zarówno dydaktycznymi, jak i technicznymi, które są pomocne w nabywaniu praktycznych umiejętności w zakresie wykorzystania języka kierunkowego zgodnie z oczekiwaniami danej instytucji i potencjalnego rynku pracy. Na przykład „Książnica Podlaska” jest w pełni nowoczesnym budynkiem z dostępem do Internetu, salami wykładowymi, rzutnikami multimedialnymi, salą komputerową. Podobnie szkoły, w których odbywają się praktyki zawodowe oprócz tradycyjnie wyposażonych sal lekcyjnych dysponują rzutnikami multimedialnymi, tablicami interaktywnymi czy pracowniami komputerowymi. Równie dobre warunki do odbywania praktyk zawodowych zapewniają także instytucje kultury (m.in. Filharmonia i Opera Podlaska, Radio i TV Białystok, muzea).

7.2

Studenci IN i IFW mają zapewniony dostęp do piśmiennictwa zalecanego w sylabusach. Mogą korzystać z księgozbioru Biblioteki Uniwersyteckiej im. J. Giedroycia, której księgozbiór liczy (według stanu na 31 grudnia 2017 roku) 608 983 woluminów oraz 380 532 w bibliotekach poszczególnych wydziałów. Największe zbiór z dziedziny nauk humanistycznych znajduje się na ul. Akademickiej 2. Czytelnicy z zasobów bibliotecznych mogą korzystać w sposób tradycyjny lub online (m.in. platforma EBSCO oraz IBUK Libra).

Studenci IN (angliści, romanści, iberyści) mają do swojej dyspozycji bibliotekę instytutową, której zbiory liczą ponad dwadzieścia tysięcy woluminów (według różnych źródeł 22 000 lub 27 000). Księgozbiór tworzą słowniki, podręczniki, dzieła twórców literatury angielskiej, amerykańskiej, francuskiej i hiszpańskiej oraz prace naukowe z dziedziny językoznawstwa, literaturoznawstwa, psychologii, filozofii i kultury związane z programem studiów. Biblioteka IN prenumeruje 10 tytułów czasopism zagranicznych. Studenci i pracownicy mają wolny dostęp do wszystkich książek, które można również wypożyczać do domu (z wyjątkiem słowników czy niektórych podręczników).

Czytelnia IN posiada zasoby audiowizualne w językach obcych (756 egzemplarzy). Są to zarówno materiały do kursów, podręczników i testów językowych, jak i nagrania przydatne do pogłębiania wiedzy akademickiej (np. z zakresu językoznawstwa, literatury i kultury krajów

francusko-, hiszpańsko- i anglojęzycznych). W 2017 roku skorzystało z nich – według danych Czytelni - 530 osób.

W czytelni jest 20 miejsc, w tym 4 stanowiska komputerowe (z dostępem do Internetu oraz baz danych zakupionych przez Uczelnię). Istnieje możliwość korzystania z usług wypożyczalni międzybibliotecznej. Z myślą o niewidomych zainstalowano na jednym z komputerów program NVDA, a osoby słabowidzące mogą korzystać z powiększalnika Prisma.

Z całą pewnością infrastruktura biblioteczna IN umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. W cytowanej już ankiecie ewaluacyjnej (rok akademicki 2016/2017) studenci przyznali „bardzo wysokie i wysokie noty Czytelni Neofilologicznej”.

Gorzej pod tym względem wypada IFW. W Raporcie Samooceny możemy wprowadzić przeczytać, że „IFW posiada bibliotekę w sali 71, w której znajduje się księgozbiór rosyjskiej literatury pięknej, publikacje naukowe, a także czasopisma związane z problematyką kierunku. Bardzo cenną część zbioru stanowią rosyjskojęzyczne starodruki beletrystyczne z XIX i początku XX wieku. IFW dysponuje także podręczną biblioteczką (sala 31) składającą się z blisko 50 egzemplarzy najnowszych specjalistycznych słowników, wykorzystywanych w procesie dydaktyczno-naukowym. Ponadto w gabinetach katedr i zakładów dostępne są księgozbiory tematycznie zbieżne z profilem naukowym jednostek oraz publikacje pracowników i serie wydawnicze czasopism naukowych wydawanych w Instytucie”, ale ta informacja wymaga sprostowania. Księgozbiór znajdujący się w sali 71 raczej nie przekracza tysiąca woluminów i powstał dzięki darom od osób prywatnych i instytucji (np. innych bibliotek, które pozbywały się publikacji w języku rosyjskim). Przeważają w nim teksty rosyjskiej literatury pięknej. W ten sam sposób trafiły książki (jest ich niewiele) wydane w wieku XIX lub na początku XX, których jednak nie można uznać za starodruki (co najwyżej któraś z nich może być pierwodrukiem). Cały księgozbiór ma charakter nieformalny, nie jest skatalogowany i nie został włączony do uczelnianej sieci bibliotecznej. Wypożyczaniem książek zajmują się pracownicy naukowo-dydaktyczni.

7.3

Jak piszą autorzy Raportu Samooceny, w trosce o właściwy poziom nauczania „władze Instytutów w miarę swoich możliwości dokładają wszelkich starań w celu doskonalenia bazy dydaktycznej i naukowej oraz systemu biblioteczno-informacyjnego. W związku z tym regularnie raz w roku poddają ten aspekt ocenie studentów (ankieta absolwenta), a także na bieżąco dokonują oceny we własnym zakresie”.

Niestety, na stronie internetowej Wydziału Filologicznego nie ma tej ankiety (co potwierdzałoby krytyczne opinie studentów o jakości tej strony). Tak więc pozostaje tylko skonstatować, iż w roku akademickim 2016/2017 dla potrzeb całego Wydziału Filologicznego zakupiono 5 rzutników i 2 magnetofony (trudno jednak stwierdzić, ile z nich trafiło do IN i IFW) i „stałe poszerzane są własne zasoby biblioteczne” (mowa jest głównie o słownikach, które szczególnie przydatne będą na studiach drugiego stopnia: na specjalności filologia rosyjska – przekładoznawstwo i filologia angielska z językiem niemieckim).

Warto podkreślić, że za kilka lat Wydział Filologiczny zostanie przeniesiony do kampusu Uniwersytetu powstającego przy ul. Ciołkowskiego. Mówi o tym „Plan zadań inwestycyjnych na 2018 rok” stanowiący załącznik do „Uchwały nr 2167 Senatu Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 20 grudnia 2017 r.”).

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wśród niewątpliwych plusów decydujących o ostatecznej ocenie należy wymienić wyposażenie sal ćwiczeniowych i wykładowych w sprzęt multimedialny (komputery, rzutniki), potraktowanie z należytą troską potrzeb osób niepełnosprawnych (brak windy w budynku IN na ul. Liniarskiego 3 – z przyczyn niezależnych od władz Instytutu – został zrekompensowany jej substytutem, schodolazem) czy też stosunkowo łatwy dostęp pracowników naukowo-dydaktycznych i studentów do komputerów, drukarek i kserokopiarek. Na szczególne słowa uznania zasługuje biblioteka i czytelnia Instytutu Neofilologicznego (bogaty księgozbiór, łatwy – samoobsługowy - dostęp do wszystkich książek, możliwość korzystania z Internetu i baz danych, życzliwa obsługa). Słabą stroną jest stan techniczny części sal wykładowych (konieczny remont), słaba jakość połączeń internetowych, przestarzała pracownia komputerowa, brak biblioteki IFW.

Dobre praktyki

-

Zalecenia

- Należy przeprowadzić remont części sal wykładowych oraz usprawnić działanie i tym samym zwiększyć dostępność sieci internetowej.
- Władze Wydziału i Uczelni powinny doprowadzić do utworzenia biblioteki IFW funkcjonującej w strukturach organizacyjnych Biblioteki Głównej na podobnych zasadach i z zachowaniem identycznych standardów, jak biblioteka IN.

Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia

8.1. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągnięcia efektów kształcenia

8.2. Rozwój i doskonalenie systemu wspierania oraz motywowania studentów

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8

8.1.

Podstawą systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągnięcia efektów kształcenia jest bezpośredni kontakt z nauczycielami akademickimi. Studenci są zachęceni do udziału w konferencjach studenckich, do dobrych wyników w nauce motywuje ich także możliwość uzyskania stypendium. Zdaniem studentów, w sprawach indywidualnych mogą oni również liczyć na odpowiednie wsparcie ze strony dziekanatu, słabiej wypada zaangażowanie dziekanatu w poszukiwanie systemowych rozwiązań problemów związanych z organizacją zajęć. Np. usprawnienia wymaga system informowania o bieżących zmianach w organizacji toku studiów. W dalszym ciągu bowiem jedynym sposobem informowania o odwołanych zajęciach jest rozwieszanie kartek z ogłoszeniami, podczas gdy informacje innego rodzaju, np. o terminie składania wniosków dotyczących pomocy materialnej rozsyłane są pocztą mailową. Brak również koordynacji harmonogramu egzaminów podczas sesji oraz

gotowości do dokonywania zmian w planach zajęć ułatwiających studentom organizację czasu nauki. Inicjatywy studentów dot. zmiany sali bądź terminu zajęć pozostają bez pożądanego wsparcia. Studenci muszą takie sprawy załatwiać sami, bez odpowiedniego wsparcia pracowników administracyjnych Wydziału.

System pomocy materialnej działa bez zarzutu, studenci są na bieżąco i wyczerpująco informowani o formach wsparcia materialnego i związanych z tym procedurach.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA podkreślili też wsparcie opiekuna praktyk i innych nauczycieli akademickich w znajdowaniu miejsca odpowiedniego do odbycia praktyki. Tym, którzy nie poradzili sobie z samodzielnym znalezieniem takiego przedsiębiorstwa/takiej instytucji jednostka udostępnia listę miejsc, w których studenci Wydziału już praktykowali i były one w studenckiej ankiecie zadowolenia z praktyk oceniane pozytywnie. Studenci mogą także korzystać z propozycji dodatkowych składanych przez samych wykładowców. Narzędziem weryfikacji trafności wyboru miejsca praktyki, jak i jej przebiegu jest oprócz w/w ankiety rozmowa przy okazji wystawiania skierowania na praktykę, a później - oddawania koordynatorowi dokumentów niezbędnych do zaliczenia praktyk. Jakkolwiek wysoko ocenić należy zaangażowanie nauczycieli akademickich pełniących funkcję opiekuna praktyk, to podkreślić należy brak systemowego zapewnienia wszystkim studentom miejsca odbywania praktyki, która jest obligatoryjnym elementem programu studiów.

Ważnym ogniwem systemu wspierania studentów są także opiekunowie roku/opiekunowie specjalności (w zależności od liczebności studentów), którzy podczas spotkania organizacyjnego na I roku przedstawiają zakres swojej działalności. Intensywność kontaktów opiekuna roku/specjalności ze studentami zależy w dużym stopniu od tego, czy ma ona zajęcia ze swoimi podopiecznymi. Przy podkreślanej przez studentów życzliwości ogółu nauczycieli akademickich słabsze relacje z opiekunem roku/specjalności nie są dla studentów problemem, należałoby jednak znaleźć systemową gwarancję regularnego kontaktu opiekuna roku z ogółem studentów znajdujących się pod jego opieką.

Studenci ocenianego kierunku mają przedstawicieli w Wydziałowej Radzie Samorządu Studentów, Senacie Uczelni, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, Radzie Wydziału, Radzie Naukowej i Komisji Konsultacyjnej. Członkowie Wydziałowej Rady Samorządu Studentów działają na rzecz aktywizacji studentów oraz podnoszenia ich świadomości o obowiązujących prawach i obowiązkach studenta. Wspierają także działania integracyjne.

Studenci z niepełnosprawnościami (których na kierunku *Filologia* jest trzynastu) mogą korzystać ze wsparcia *Pełnomocnika ds. osób z niepełnosprawnościami* oraz z ofert *Centrum wsparcia studentów i doktorantów niepełnosprawnych*. Procedurę w tej sprawie uruchamia wniosek zainteresowanego studenta. Po skompletowaniu niezbędnej dokumentacji Centrum przekazuje sprawę do pełnomocnika w konkretnej Jednostce, który dzięki zgromadzonym informacjom może dostosować formy wsparcia do potrzeb danej osoby. Zgodnie z Regulaminem studiów może to być: przedłużenie czasu pisania egzaminu bądź sesji egzaminacyjnej, przekazywanie materiałów w wersji elektronicznej, możliwość nagrywania zajęć bądź wsparcie asystenta. Uczelnia prowadzi także szkolenia dla pracowników służące doskonaleniu metod pracy ze studentami z niepełnosprawnościami.

Biuro Karier Uczelni prowadzi działania z zakresu pośrednictwa pracy, doradztwa grupowego i indywidualnego, szkoleń, a także badania losów absolwentów. Baza ofert pracy podzielona na kierunki dostępna jest studentom po zalogowaniu. Biuro oprócz indywidualnego

doradztwa zawodowego organizuje warsztaty np. z komunikacji interpersonalnej, kreatywnego myślenia, asertywności czy autoprezentacji, a także z metod poszukiwania pracy. Badanie losów absolwentów prowadzone jest od 2010 roku, a raport każdorazowo wysyłany do Komisji ds. Jakości Kształcenia Jednostki i udostępniany zainteresowanym osobom. Ostatnio zrealizowane badanie przeprowadzono trzy lata po zakończeniu studiów wśród rocznika 2014/2015. Wyniki prezentowane są zbiorczo dla studentów całego wydziału, stąd trudno o rekomendacje adresowane do konkretnego kierunku studiów.

Studenci *Filologii* mają możliwość zaangażowania się w działalność licznych kół naukowych. Koło Interkulturowe organizowało m. in. Frankofońską Noc Filmową, angażowało się w Dni Otwarte Uczelni przygotowując potrawy na bazie przetłumaczonych dawnych francuskich przepisów. Koło Translatoryczne współpracuje z operą i filharmonią podlaską, angażując się także w działalność Białostockiego Teatru Lalek – m. in. jego członkowie w trakcie Festiwalu Lalek tłumaczyli wystąpienia aktorów, a w trakcie I Międzynarodowego Konkursu Muzyki biografie artystów. Dodatkowo wydają pismo „Próby”, które nie jest czasopismem stricte naukowym. Zdaniem studentów, działalność w tym kole pozwala sprawdzić się w sytuacjach, z którymi w przyszłości przyjdzie im się zmierzyć w pracy zawodowej. Studenckie Koło Onomastyczne zajmuje się badaniem imion i nazwisk – współpracuje w tym zakresie z archiwum metrykalnym przy parafii św. Wojciecha w Białymstoku. W marcu 2018 roku odbyło się otwarte seminarium naukowe, w trakcie którego studenci mogli prezentować wyniki swoich badań, mają także zapewnioną możliwość ich opublikowania w wydawanych przez uczelnię pismach naukowych. Osoby działające w Studenckim Biurze Tłumaczeń przetłumaczyły bajki z Wietnamu i bajki afrykańskie, które zostały wydane oraz legendy z Quebecu - opublikowane na stronie internetowej. Wyniki tych studenckich tłumaczeń są także prezentowane podczas organizowanych przez Biuro Tłumaczeń spotkań z uczniami. W styczniu 2018 roku zostało reaktywowane Studenckie Koło Naukowe Ruscystów, które skupia się m. in. na upowszechnianiu informacji o odbywających się konkursach o języku i kulturze Rosji. Studenci działający w kole utrzymują kontakty ze studentami z Grodna (z Uniwersytetu Janka Kupały) i w ramach rewizyty niebawem będą mieli okazję zwiedzić Białoruś. Studenci kierunku zaangażowani są także w działalność Dyskusyjnego Klubu Teatralnego. Powstał on ze względu na organizowany w Białymstoku Międzynarodowy Festiwal Szkół Lalkarskich, organizuje warsztaty dla młodych krytyków teatralnych oraz oglądanie spektakli połączonych z późniejszymi dyskusjami i recenzjami. Obecni podczas spotkania ze ZO PKA przedstawiciele w/w organizacji podkreślili możliwość korzystania z infrastruktury Jednostki oraz wsparcie ze strony opiekunów kół.

8.2.

Jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów prowadzi studenckie ankiety ewaluacyjne, w których ocenie podlega m.in. infrastruktura dydaktyczna (sale, wyposażenie, dostęp do Internetu), praca dziekanatu i biblioteka. Studenci pytani są także o satysfakcję z decyzji o wyborze kierunku studiów. Wyniki ankiety wykorzystywane są w sprawozdaniu z działania wydziałowego systemu zapewniania jakości kształcenia. Tak np. w sprawozdaniu za rok akademicki 2016/2017 stwierdzono, że studenci są zadowoleni zarówno z wyboru kierunku, jak i organizacji toku dydaktycznego czy pracy dziekanatu. Wnioski ze spotkania ZO PKA ze studentami nie są aż tak pozytywne, wskazywano bowiem na słabości w pracy

dziekanatu czy w polityce informowania o bieżących zmianach w toku studiów. Wiedza o możliwości oceny pracy dziekanatu w ankiecie ewaluacyjnej nie jest także wśród studentów powszechna. Warto więc zadbać o upowszechnienie informacji o celach ankiety i sposobach wykorzystywania wynikających z nich wniosków w procesie doskonalenia jakości kształcenia na wydziale.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wysoko należy ocenić wsparcie, jakiego studentom udzielają nauczyciele akademicki Wydziału, zarówno w procesie kształcenia, jak i w działalności naukowej i społecznej. Studenci mają także zapewniony udział przedstawicieli w działalności organów mających wpływ na pracę Wydziału i całej Uczelni. Sprawnie funkcjonuje system wsparcia materialnego, pomocy osobom z niepełnosprawnościami i przygotowania do wejścia na rynek pracy (opiekunowie praktyk zawodowych + Biuro Karier). Słabiej natomiast ocenić należy organizację toku studiów (układanie planu zajęć, harmonogramu sesji egzaminacyjnej) i gotowość dziekanatu do skutecznego informowania studentów o sprawach bieżących. Poprawy wymaga także upowszechnianie informacji o celach i znaczeniu ankiety ewaluującej kierunek i funkcjonowanie wydziału.

Dobre praktyki

-

Zalecenia

- Należy udoskonalić procedury i narzędzia wykorzystywane do informowania studentów o sprawach bieżących, związanych z tokiem studiów.
- Należy zintensyfikować pomoc udzielaną studentom przez dziekanat przy rozwiązywaniu problemów z planem zajęć czy harmonogramem sesji egzaminacyjnej.
- Należy poprawić system informowanie studentów o celach i znaczeniu przeprowadzonych ankiet ewaluacyjnych oraz działaniach doskonalących, podejmowanych na podstawie ich wyników.

8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny

PKA po raz trzeci oceniała jakość kształcenia na wizytowanym kierunku. Poprzednio Prezydium Komisji pozytywnie oceniło jakość kształcenia (*Uchwała Nr 1000/2011 z dnia 24 listopada 2011r.; dot.: „filologii angielskiej”, „filologii francuskiej”, „filologii rosyjskiej”, „filologii białoruskiej”*).

Zastrzeżenia i uwagi z raportu ZO PKA z wizytacji w 2011r.	Charakterystyka działań doskonalących oraz ocena ich skuteczności
Pewne zastrzeżenia mogą wzbudzić niektóre streszczenia: zbyt krótkie, słabo oddające merytoryczną zawartość rozpraw.	Po otrzymaniu tej uwagi ówczesne kierownictwo KN (obecnie IN) zwróciło się z prośbą do promotorów prac licencjackich i magisterskich w sprawie dopilnowania długości streszczenia oraz kontrolowania, aby zawierało ono pełną zawartość merytoryczną pracy. Ponadto korzystanie z systemu USOS (APD) podczas

	recenzowania prac dzięki między innymi zainstalowanej opcji podawania ilości znaków, wskazywaniu słów kluczowych ułatwia zarówno studentom, jak i następnie promotorom i recenzentom ewentualne wychwycenie uchybień formalnych.
Na <i>filologii angielskiej</i> stwierdzono także w kilku przypadkach niewłaściwą obsadę promotorów i recenzentów.	Od roku akademickiego 2010/2011 poprawiła się sytuacja kadrowa i struktura jednostki. Wielu pracowników uzyskało awans naukowy (samodzielność), zatrudniono także nowe osoby ze stopniem doktora. Jednocześnie, dzięki uporządkowaniu struktury (podział na Zakłady zgodnie ze specjalizacjami nauczycieli i dyscyplinami naukowymi) wybór recenzentów odbywa się wewnątrz zakładów. W związku z tym promotor i recenzent uprawiają tę samą dyscyplinę naukową, zgodną z zainteresowaniami studenta, który wybrał stosowne seminarium. Ponadto IN zwraca uwagę, iż stale podnoszone są kwalifikacje kadry. Pomyślnie zakończyło się kilka kolokwii habilitacyjnych pracowników zatrudnionych w jednostce przed 2011r. i obron doktoratów. W ostatnim okresie studia doktoranckie na WF podjęły osoby od wielu lat zatrudnione w IN na stanowisku lektorów. Decyzje osób zatrudnionych na stanowiskach dydaktycznych o podjęciu pracy naukowej świadczą o inspirującej atmosferze naukowej w IN. Ze względu na potrzeby dydaktyczne i nową ofertę specjalności zostali zatrudnieni stosowni specjaliści, m.in. iberyści.
Studenci źle ocenili brak możliwości wyboru drugiego języka obcego, mimo zapewnień o takiej możliwości w ofercie edukacyjnej uczelni.	W celu ułatwienia wyboru kandydatom na studia od roku akademickiego 2018/2019 ujednolicono nazwy specjalności angielskich z drugim językiem obcym. W aktualnej uchwale rekrutacyjnej brzmią następująco: <i>filologia angielska z językiem hiszpańskim/ niemieckim/ rosyjskim</i> . Ujednolicenie semantyki pomaga kandydatom w wyborze specjalności. Rozumieją, na czym polegają różnice programowe między nimi (drugi język obcy) i mogą podejmować decyzje związane ze swoimi zainteresowaniami, planami zawodowymi lub dalszym kształceniem czy potrzebami rynku pracy.
Należy podejmować inicjatywy związane z promocją specjalności proponowanych przez IN oraz związane z promocją UwB i WF.	IN od lat uczestniczy w: Podlaskim Festiwalu Nauki i Sztuki, Wiosnie Francuskiej, Dniach Otwartych WF; przyjmuje zaproszenia do szkół, pracownicy wygłaszają wykłady gościnne, wspólnie ze studentami prowadzą warsztaty językowe lub spotkania z kulturą krajów angielskiego i francuskiego obszaru językowego. Ponadto w kwietniu 2018r. IN nawiązał współpracę z II LO im. M. Konopnickiej w Suwałkach, ponieważ planowana jest tam rekrutacja do klas przygotowujących do matury dwujęzycznej.
Studenci nie narzekali na wyposażenie dydaktyczne jednostki, choć widzą potrzebę jego uzupełnienia (na przykład o projektory multimedialne).	Dyrekcja Instytutu przy wsparciu władz WF stopniowo wyposażała prawie wszystkie sale dydaktyczne, będące w dyspozycji IN w odpowiedni sprzęt multimedialny.
Problemem jest małe zainteresowanie na specjalności <i>filologia białoruska</i> .	Mimo działań, podjętych zarówno przez dyrekcję IFW (uatrakcyjnienie oferty dydaktycznej: utworzenie nowej

	specjalności <i>filologia białoruska – słowianoznawstwo wschodnie</i> ; działania promocyjne związane z tą specjalnością), jak i przez pracowników Katedry Filologii Białoruskiej (działania promocyjne, prowadzone w ciągu całego roku akademickiego wśród uczniów szkół średnich – potencjalnych kandydatów) zainteresowanie wyżej wymienioną specjalnością utrzymywało się na bardzo niskim poziomie, co w rezultacie doprowadziło do konieczności jej zawieszenia.
Niejasne jest na specjalnościach przypisanych do IFW, dlaczego z ogólnej punktacji ECTS wyłączone są dodatkowe punkty: 3 za przygotowanie pracy licencjackiej i 3 za egzamin licencjacki (na studiach II st. 5 pkt. za pracę i 5 za egzamin magisterski).	Powyższa uwaga została uwzględniona w czasie korekty planów i programów studiów i obecnie dodatkowe punkty ECTS za przygotowanie pracy dyplomowej i egzamin dyplomowy nie są przyznawane.
Wysoki odsiew studentów nakłada na władze jednostki powinność bardziej szczegółowego i precyzyjnego informowania kandydatów na studia (np. w czasie Dni Otwartych) o specyfice tych studiów, o skali ich trudności i czekających studentów wymaganiach.	Dyrekcja IFW regularnie organizuje spotkania z potencjalnymi kandydatami na studia (Dni Otwarte), w czasie których pracownicy IFW udzielają wyczerpujących informacji na temat specyfiki kierunku, a także stwarzają możliwość dyskusji (zadawania pytań) na temat wątpliwości wysuwanych przez kandydatów.
Programy studiów na <i>filologii rosyjskiej</i> i <i>filologii białoruskiej</i> poważnie przekraczają zalecane standardy i są dla studentów bardzo obciążające.	Obciążenie godzinowe w planach i programach studiów na wszystkich specjalnościach oferowanych przez IFW zostało znacznie ograniczone (np. na specjalności <i>filologia rosyjska (oferta dla kandydatów rozpoczynających naukę języka rosyjskiego od podstaw)</i> obciążenie godzinowe wynosiło 2460 godzin, obecnie to 2010 godzin).

Wnioski: Władze Wydziału podjęły działania doskonalące we wszystkich obszarach objętych zaleceniami z poprzedniej oceny PKA. Przede wszystkim od roku akademickiego 2010/2011 poprawiła się sytuacja kadrowa i struktura jednostki; wielu pracowników uzyskało awans naukowy, zatrudniono także nowe osoby ze stopniem doktora, stale podnoszone są kwalifikacje kadry. Ujednolicono też nazwy specjalności angielskich z drugim językiem obcym, tj.: *filologia angielska z językiem hiszpańskim/ niemieckim/ rosyjskim*. Znacznie ograniczono obciążenie godzinowe w planach i programach studiów na wszystkich specjalnościach oferowanych przez IFW. Dyrekcje obu Instytutów przy wsparciu władz Wydziału stopniowo wyposażyły wszystkie sale dydaktyczne w odpowiedni sprzęt multimedialny.